

СУРМАЧ

ОРГАН

ОБ'ЄДНАННЯ БУВШИХ ВОЯКІВ УКРАЇНЦІВ
У ВЕЛИКІЙ БРІТАНІЇ

Лондон

травень-липень

1962

» С У Р М А Ч «
Журнал
Об'єднання бувих Вояків Українців
у Великій Британії
Association of Ukrainian Former
Combatants in Great Britain
49, Linden Gardens, London, W.2.

Редагує Колегія
Статті підписані прізвищем чи псевдо-
німом не завжди відповідають поглядам
Редакції.

Редакція застерігає собі право ско-
рочувати статті й виправляти мову.

З М І С Т

СУРМАЧ	Стор.
1. ТіК: БУДЬМО ГОТОВІ — БУДЬМО ОБ'ЄДНАНІ	1
2. Доц. Інж. О. Парамонів: ДЕ ПОЛОВЦІ РОЗВИЛИ КН. ІГОРЯ?	3
3. Марко Боеслав: ПЕРЕДВЕЧІРНЄ	6
4. Ерго: ГРОМАДЯНСЬКА ВІЙНА В ЕСПАНІЇ	7
5. М. С.: РОСІЙСЬКИЙ КОЛОНІЯЛІЗМ ПІД МІКРОСКОПОМ	14
6. І. Візньович: ВІД УВО ДО 1941 РОКУ	18
7. Богдан Ігор Антонович: БАТЬКІВЩИНА	20
8. ТіК: ЗЕЛЕНІ СВЯТА НА ІНВАЛІДСЬКІЙ ОСЕЛІ СУБ-у	20
9. Іван Ірлявський: ЛУНИ	21
10. Учасник: ХІV-ті ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ОБВУ	22
11. ПОСМЕРТНА ЗГАДКА	24
12. ЗІ СТОРІНОК УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ	24
13. РЕЗОЛЮЦІЇ ХІV-тих ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ ОБВУ	25
14. В. Вашкович: НІМЕЦЬКА ПОЛІТИКА У ДЗЕРКАЛІ ПРОПА- ГАНДИВНИХ ЛЕТЮЧОК	26
15. ФУНДАТОРИ ПРОПАМ'ЯТНОЇ ТАБЛИЦІ В БРАДФОРДІ	29
» О С А «	
16. КАРИКАТУРИ, ЖАРТИ, АФОРИЗМИ, ПОРАДНИК ПАТРІОТА	31-36
17. ОГОЛОШЕННЯ (на обкладинці).	

СЬОГОРІЧНИЙ ВОЯЦЬКИЙ З'ІЗД
ВІДБУДЕТЬСЯ В ЛОНДОНІ ДНЯ 24.11. 1962.

СУРМАЧ

ОБ'ЄДНАННЯ *бувших* ВОЯКІВ УКРАЇНЦІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

РІК 8.

ТРАВЕНЬ-ЛИПЕНЬ

1962. Ч.5 (19)

БУДЬМО ГОТОВІ — БУДЬМО ОБ'ЄДНАНІ

Усім здавалося, що друга світова війна принесе людству давно очікуваний спокій, а, в парі з цим, і справедливе розв'язання проблеми самовизначення народів Східної Європи на їхніх етнографічних просторах. Одначе, замість сподіваного миру, світ змушений жити вже повних 17 років у добі так званої «холодної війни». Базуючись на цьому, можна ствердити, що кожний новий рік не тільки не віддалює нас від дня початку майбутньої війни, а, навпаки, наближає до моменту остаточного зудару між Заходом і Сходом. При цьому слід зазначити, що західні політики намагаються запобігти війні та відсунути її по можливості на якнай-даліший плян, але це навряд чи їм вдасться, а, якщо й так, то чи надовго?

Сьогодні ми є свідками підступно-хитрих затій Москви на всіх фронтах і в усіх закутинах нашої планети, у висліді чого Захід покищо змушений відступати, тому годі передбачити як довго такий стан триватиме. Але певною є одна річ: до війни дійде, незалежно від того, чи людство її хотітиме, чи ні. Завдання цієї статті не є розв'язання питання, — хто перший, коли, де та якими засобами розпочне війну. Не розглядатиметься також і те, як довго вона триватиме і хто в ній буде переможцем, бо, як відомо, війна має свої права. Натомість мусимо собі усвідомити, що майбутня воєнна розгра буде всесвітньою, а, в додатку до цього, вестиметься при допомозі найновіших здобутків і осягів техніки, в результаті чого людство зазнає нових, набагато страшніших потрясень від тих, які мали місце в другій світовій війні.

Виглядало б, що в обличчі цих нових, ще неззіданих досі страхів, людство мусило б відмовитися від війни, одначе, так воно не є. Перед загрозою страшнішого від війни ворога, яким являється комунізм, людство постійно озброюється, готуючись до вирішного з ним змагу, бо таким є одвічний закон природи — борись, або згинь. Для того, щоб перемогти ворога та зберегти себе від заглади, всі держави вільного світу, в усіх закутинах нашої планети, об'єднуючись поміж собою, творять сильні союзи і бльоки, бо так їм диктує здоровий розсуд. Подібно до них мусимо поступати й ми. Нам треба відповідно підготуватися створити власну силу і мати перед собою ясну ціль, щоб грядучі події нас не заскочили, не пройшли понад нашими головами й не накинули нам розв'язку, яка йшла б у розріз із нашою метою.

Ціль кожного українця ясна, спільна й чітко скреслена — об'єднання всіх українських земель в одну Самостійну Національну Українську Державу, яка має зайняти належне їй місце і становище в колі всіх вільних держав Європи. Ми мусимо переконати західний світ у тому, що так довго, як довго він намагається торгувати Україною, чи хочби сприяти її поневоленню, в Європі не буде спокою і миру, а тим більше не буде об'єднаної Європи, про яку сьогодні західні політики так багато говорять. Захід мусить знати про те, що Україна ХХ-го століття понесла занадто великі жертви, щоб бути об'єктом будь-яких торгів. Впродовж останніх десятиріч українська нація переродилася і це пере-

родження виявилось в тому, що місце українського спокійного селянина зайняв український вояк-бойовик. Сьогоднішнім природним і найвищим обов'язком кожного українця є праця на користь України так довго, як довго він житиме, а, якщо заїде потреба, кожний син чи дочка України будуть все готовими принести для України найбільшу жертву — жертву крові й життя, щоб тільки вона стала вільною, ні від кого незалежною державою, і жила вічно.

Про ці справи ми, українські вояки, зможемо успішно говорити й діяти лише з позицій сили, а цією силою ми станемо щойно тоді, коли всі наші комбатантські організації, у вільному світі будуть підпорядковані одному координаційному центру. Завданням такого центру мало б бути: — розроблення української військової доктрини; створення спільної платформи для дій усіх комбатантських організацій; він сповнявби ролю речника, який скеровував би нашу військову політику на зовнішньому світовому форумі. Справа координаційного центру комбатантських організацій є пекучою вимогою часу, хоч при цьому треба зазначити, що його створення є дуже важкою до розв'язання проблемою. Одначе, не зважаючи на всі труднощі, треба всіма силами й засобами змагати, щоб такий центр постав уже в якнайближчому часі. При цьому треба пам'ятати, що справа України — це справа не тільки однієї організації чи партії, а тому немає таких великих, жертв, яких не можна було б принести в дарі для загального добра, для майбутнього України.

Спостерігаючи емігрантське життя комбатантських організацій, треба ствердити, що в обличчі грядучих подій настав слухний час для тривкої координації всіх діючотворчих вояцьких сил. Наглядним доказом цього можуть бути резолюції, що їх ентузіастично схвалили й прийняли цьогорічні загальні збори ОБВУ. В третьому розділі цих резолюцій читаємо:

«...Загальні збори ОБВУ, приймаючи до уваги, що міжнародна політична ситуація залишається даліше напруженою, що великодержави продовжують даліше шалені перегони озброєнь, що комуністичний наступ на вільний світ не зменшується, а, навпаки, посилюється, що небезпека збройного удару між вільним і комуністичним світами не проминула, рекомендують нововибраній Головній Управі ОБВУ опрацювати й розробити докладний план дії ОБВУ й нашого вояцтва у випадку назрівання збройного конфлікту в світі.

Загальні Збори ОБВУ, нав'язуючись до вищесказаної резолюційної точки, рекомендують Головній Управі ОБВУ започткувати заходи для встановлення порозуміння між комбатантськими організаціями у В. Британії та на європейському континенті. що, в свою чергу, вможливило б спробу довести до порозуміння й співпраці всіх українських комбатантських організацій у вільному світі. Такі співпраця й порозуміння могли б згодом довести до постанови Української Військової Ради, яка була б найвищим координаційним військовим центром у вільному світі».

Наведені рішення й постанови — це не вияв молодечої буйности, а, навпаки, — це тверда вимога часу, це глибока свідомість відповідальности українського вояка перед історією, перед грядучим поколінням, перед Україною. Український вояк не лише формально прийняв постанови, але водночас підтвердив їх прийняття ділом, створюючи Центральний Фінд ОБВУ, бо він був свідомий того, що кожна праця вимагає фінансових засобів, від яких залежатимуть також наші успіхи в праці на внутрішньому й зовнішньому секторах.

Продовженням реалізації задуманих плянів у дальших фазах мало б стати творення Крайових Рад Українських Комбатантських Організацій на теренах поселення українських вояків, що вможливило б приступлення до створення Головної Ради УКО на окремих континентах, а завершенням і короною запланованої справи було б постанови Української Військової Ради. Щоб доказати, що наші рішення не були звичайним «пустослов'єм», Головна Управа ОБВУ приступила до інтенсивної праці, скерованої на їх виконання. Треба вірити, що всі українські комбатантські організації поставляться до справи Військових Рад позитивно, з повною свідомістю їх ваги та значення. Якщо так, то перша фаза запланованої дії буде здійснена, а це стане запорукою зреалізування всіх дальших плянів. (тік)

Де половці розбили князя Ігоря?

Ми багато хвалимося минулим наших предків і такою перлиною їх творчости як «Слово о полку Ігоря», але мало його вивчаємо. Тому ми й досі не знаємо, наприклад, не лише де загинуло військо Ігоря, а навіть чи згинуло воно в Україні, або поза її межами. Відомо лише, що воно згинуло на річці Каялі. Одначе такої річки тепер нема і ніхто не знає, де вона була. Всі гіпотези відносно її льокації не є досконалыми. Тому російський досліджувач К. В. Кудряшов легко їх розкритикував в збірнику «Слово о полку Ігореве» (сов. видання 1947 р., ст. 43-94). Одночасно він висунув власну гіпотезу, яка хоч і є ще гіршою від попередніх, але має прихильників і в українській пресі («Українська Думка», ч. 542 та ч. 544).

Взагалі кажучи, К. В. Кудряшов користувався у своєму досліджуванні науковою методою, бо він брав до уваги згадані в історичних джерелах дати і місцевості, а невідомі віддалення підраховував на підставі швидкості руху Ігорєвого війська. Проте він припустив при цьому фатальну помилку в тому, що вважав військо русичів за піхоту, а воно було кіннотою, яка рухалася значно швидше. Тому він відсунув річку Каялу в бік України, мабуть, на сотні кілометрів ближче її дійсного розташування. За Каялу він вважав річку Макатику, яка впадає в ріку Сухий Торець в районі міста Слав'янська в Україні. В цьому він помиляється, бо історичні документи свідчать про щось інше. Нижче подається зроблений на підставі аналізу існуючих документів розгляд походу Ігоря у такому аспекті, що не лише розкривається причина помилки Кудряшова, але й подаються матеріяли до пізнання того, що було в дійсности. Багато критикувати Кудряшова тут не доводиться, бо якщо він припустив помилку в визначенні швидкості руху війська, то тоді не лише річка Каяла стає не на своє місце, але й багато чогось іншого.

Точно відомо, що похід Ігоря розпочався третього дня Великодних Свят, у вівторок, 23 квітня 1185 року. В деяких

версіях літопису згадується не 23, а 13 квітня, але це є очевидно помилкою переписувача, бо 13 квітня було в суботу, а не в вівторок. Таку помилку було легко припустити, бо колись замість чисел вживалися букви. До того ж було б дивно, якщо б русичі рушили в похід так незадовго до Великодня, а не тоді, коли його вже відсвяткували. Нарешті, якщо б русичі розпочали похід 13 квітня, то тоді виходило б, що вони до зустрічі всіх князів (дата якої точно відома), повинні були б іти, а не їхати. Одначе, як побачимо далі, декілька разів військо їхало. В питанні про початок походу не досить ясно лише те, звідкіля він розпочався. Щоб скласти думку про це, треба тут дещо пояснити.

Справа в тому, що князі-учасники походу 1185 року, здійснювали його в таємниці від інших князів, в тому числі й від Великого Князя Київського Святослава III. Ініціатором і головним командувачем походу був Ігор, князь Новгород-Сіверська. Остаточна нарада його з союзниками була в Переяславі, що на ріці Десні. Вона не могла бути в Переяславі, що на ріці Дніпрі, бо там був князем Володимир Глібович — князь іншого угруповання. На нараді було вирішено, що брат Ігоря Всеволод, князь Курський, повернеться додому й буде рухатися зі своїм військом окремо від інших учасників походу аж до місця впадіння ріки Осколу в ріку Дінець Сіверський (який тепер помилково називають Дінцем Північним), де і буде чекати на брата, якщо він не прийде перший. До війська же самого Ігоря повинні були на шляху до Осколу приєднатися війська його сина і племінника. Отже треба гадати, що похід розпочався в Новгороді-Сіверському, в якому княжив сам керівник походу Ігор. Його шлях до місця зустрічі з Всеволодом був коротшим, а тому й довелося йому чекати там на Всеволода два дні.

Чому ж Ігор і його союзники робили свій похід в таємниці від інших князів? Справа в тому, що за рік до походу Ігоря Святослав III розбив половців, але побоявся іти вглиб половецької зем-

лі без належної підготовки до цього. Князі-Олеговичі, себто Ігор та Всеволод, не були тоді з ним в поході. Не заохотили. Хоч Святослав III і був їхнім родичем, а також і Великим Князем, але вони йому не платили данини і підкорялися лише тоді, коли самі цього хотіли, себто бачили якусь користь для себе. В 1185 році Святослав збирався у новий похід на половців, але Ігоря та Всеволода, мабуть, і не запросив. В тому часі, коли вони вже були в поході (про який Святослав III нічого не знав), він був ще в землях в'ятичів, якими посилював своє військо. В літописах пишеться ясно, що Ігор тримав свій похід в таємниці і поспішав тому, щоб «вкрасити славу у Святослава», себто щоб самому розбити половців і вдертися далеко в їхні землі. Ми зупинилися тут на цьому питанні для того, щоб показати, що в бою з половцями було не все військо русичів, але, мабуть, менша його частина.

Вже з самої мети походу видно, що він повинен був бути кінним, бо їхати треба було дуже далеко і мати з собою харчі та зброю, як, певна річ, і надію на те, що доведеться везти назад ще і здобич. Як про це свідчать літописи, військо Ігоря на початку рухалося повільно, бо коні були дуже гладкі. Про піхоту ніде і не згадується. Отже, якщо швидкість руху війська залежала від коней, то з цього видно, що похід був кінним. Не можна тут думати також, що може лише старшини були на конях, бо без війська вони не хотіли б зустрітись з половцями. Те, що все військо було на конях видно і з того, що коли Всеволод спіткав Ігоря на встановленому місці зустрічі, що було ввечері, то вони не чекали на якусь піхоту, а ранком наступного дня рушили далі на половців. Перед кінцем походу вони дуже поспішали щоб половці не встигли приготуватись до нападу. Далі буде наведено ще більш доказів тому, що похід був кінний.

Про рух військ Ігоря та Всеволода до місця їх зустрічі майже нічого нема в літописах, але це і не є дуже цікавим, бо вони були в межах власної держави. Можливо, що до Путивля Ігоря супроводжувала його жінка Ярославна, бо там княжив його син Володимир, якому хоч і було лише 13 років, але він був вже командувачем свого війська і союзни-

ком батька. В Путивлі Ярославна мабуть і залишилася чекаючи вістей від чоловіка. Якщо б це було не так, то тоді стає незрозумілим чому вона, коли дістала сумну вістку про загибель всього війська, плакала не у себе дома в Новгороді-Сіверському, а в Путивлі.

У вивченні руху Ігоря та встановлення місця поразки його війська виключно велике значення має той факт, що в 3 год. 22 хвилини 1 травня 1185 року, як це точно відомо в науці, було затьміння сонця, описане там в літописах, як і в «Слові». В них говориться, що під час затміння Ігор саме дійшов до Дінця в тому місці, де в нього впадає Оскіл. Таким чином стає точно відомим, де був Ігор 1 травня. Хоч затьміння сонця й було дуже поганою прикметою для війська, але Ігор відразу ж перейшов Дінець, дійшов до правого берега Осколу і чекав там на Всеволода ще два дні. Це місце зустрічі було заплановане очевидно з двох міркувань. Передусім, місце впадення одної річки в другу легко знайти. Подруге, від устя Осколу очевидно так ще далеко було до половців, що той князь, який прийде першим, міг не боятись їх і спокійно чекати на решту війська, а може навіть і на головну його частину. Вже лише з цього видно, що річка Каяла була десь значно далі від місця зустрічі князів ніж річка Макатиха, бо до останньої від устя Осколу лише 1½ дні кінного руху. Якщо б сучасна Макатиха була давньою Каялою, то половці, мабуть, розбили б Ігоря ще до того, як прийшов Всеволод. Нарешті відомо, що Каяла розташована «серед землі половецької» (а не поблизу Дінця, де Ігор, чекаючи на брата спав спокійно).

Князі так поспішали якнайскорше вдертися в половецьку землю, що Всеволод не мав ніякого відпочинку на Осколі. На другий день після зустрічі Всеволода з Ігорем, ранком 4 травня, всі князі вирушили в напрямку річки Сальниці. Де була Сальниця невідомо. Вона більш не згадується в описі походу Ігоря може лише тому, що він до неї і не дійшов. Можливо, що це та річка, що й досі скоронилася під назвою «Сал», яка розташована по той бік Дону десь в калмицьких степах. Вона згадується і в описі походу Володимира Мономаха на половців, здійсненому в 1111 році. Він теж ішов «на Сальницю».

Звернемо тепер увагу на дві точно відомі дати: ранком 4 травня все військо вирушило, поспішаючи, в напрямку до половецької землі від устя ріки Осколу, а 12 травня воно було повністю розбите на ріці Каялі. Це допомагає хоч приблизно встановити, де була правдива Каяла (а не Каяла К. В. Кудряшова). Починаючи з ранку 4 травня до ночі на 10 травня русичі їхали 6 і 1/2 днів в напрямку правдивої Каяли. За день до першої зустрічі з ворогом, 9 травня, розвідники звідомили Ігореві, що половці вже довідались про напад на них і швидко збирають сили. Тому розвідники і радили: «або їдьте швидко, або повертайтеся домів». Тут знову є нагода переконатись, що військо було на конях, бо в літопису сказано «їдьте». Почувши таке Ігор не спочивав в ночі на 10 травня, а продовжував їхати. Перед полуднем у п'ятницю 10 травня він зустрів половців і майже відразу розпочав з ними перший бій. Напочатку першого бою Ігор утворив зі стрільців усіх полків окрему частину (загін) і післав їх уперед щоб зустріти половців стрілами. Не встигли половці пустити й по одній стрілі, як почали тікати. Можливо, що це вони робили не зо страху, а така у них була тактика (щоб хтось за ними нагонився і тим розпорошити сили ворога). За ними дійсно і нагналися молоді князі, що були в авангарді: син Ігоря Володимир (йому було лише 13 років!) та племінник Ігоря і Всеволода Святослав Ольгович. Сам Ігор залишився у центрі всього війська і намагався тримати його в купі на випадок несподіваного і міцного удару. Можливо, що Ігор відчував, що це лише початок зустрічі з ворогом був удалим, бо він наказав молодим князям негайно повернутися. Хоч їм і хотілося ще більшої слави і здобичі (половців вони вже встигли добре пограбувати), але вони послухали наказу і повернулись.

Згаданий бій був біля річки Сулюрлі (очевидно «Су-Юрлі»), розташування якої теж невідоме. Ясно лише те, що вона десь на половецькій землі поблизу Дону, хоч і неясно по який бік від нього. З літописів видно, що вона ніби то була по цей бік Дону, бо згадується, що після першого успіху русичі мали намір іти і за Дін, а якщо і там пощастить, то й ще далі, «де і діди наші не бували» — щоб розбити половців до

кінця. Про протилежні міркування, що Сулюрлі була за Доном, буде сказано трохи далі.

Коли молоді князі повернулися за наказом Ігоря з погоні за половцями, то Ігор мав вже вирішення негайно відступати, з огляду на велику силу ворога. Це було ввечері 10 травня. Він гадав, що першими повинні відступати ті частини, які мають стомлених коней (себто молоді князі), а решта почне відступати лише наступного дня. На це Святослав Ольгович зауважив, що його коні так дуже наморилися, що він не може відступати. Вирішили ніч на 11 травня ночувати всі разом, а наступного ранку почати відступ. Між іншим, і тут ще раз видно, що військо русичів було кіннотою. Є лише одно місце в літопису, яке можна розуміти може так, що частина війська була піхотою. Це таке місце: «Якщо втічемо самі, а чорних людей залишимо, то буде нам гріх від Бога. — Коли сказали так, то всі зійшли з коней і почали битися». Однак «чорні люди» не обов'язково повинні бути піхотою. Князі могли лише мати кращих коней, тому їм і легше було б втікати.

Наступного ранку, 11 травня, десь недалеко річки Суюрлі, коли русичі побачили, як багато полків мають половці, то вони не знали на який з полків і кому з них треба їхати (знов сказано «їхати!»). Тоді русичі всі зійшли з коней і почали, відступаючи, битися. Очевидно така в них була тактика бою в таких випадках (у битві 1216 року новгородці теж сходили з коней і кричали: «Не хочемо помирати на конях, а так, як батьки наші билися!»). Так вони йшли, очевидно дуже повільно, весь день і ніч на 12 травня, маючи на увазі відступити до Дінця (але невідомо з Дону відступити, чи з-за Дону). З літописів не видно, як близько було до Дінця. Можливо, що русичі вважали Дінець за кінцеву лінію свого відступу, бо на Дінцю та Осколу ростуть великі соснові бори та листяні ліси (ще й досі залишилася десятин тисяч гектарів), де легше було боротись.

Весь час половці гонили русичів так, що не давали їм змоги напитись води біля річки. Нарешті ранком 12 травня частина військ Ігоря (ковці) почали тікати вже без бою і не в тому напрямку, як треба було відступати. Ігор кинувся

сам до них, але повернути їх йому не пощастило. Коли ж він вертався від них до свого війська, то половці поранили його в руку і вхопили на очах у русичів (на віддалі лету стріли від них). Після цього все військо було розгромлене і з нього повернулося додому лише 15-215 осіб (за різними джерелами). Треба гадати, що 215, бо число 2 переписувач літопису міг пропустити, тому в одних версіях літопису згадується 215, а в других лише 15.

Кінець походу Ігоря, описаний в різних джерелах дуже погано. В одних із них говориться, що військо було розбите біля річки Каяли і потонуло в ній, в других — що так сталося біля якогось солоного озера, а в третіх, що біля моря. Перша з цих версій є найбільш поширеною у сучасній літературі може лише тому, що в ній згадується конкретна назва — «річка Каяла».

Вивчення шляху втечі Ігоря з полону теж мало допомагає з'ясуванню місця його поразки. Справа в тому, що половці могли після перемоги посунутися далеко вперед, після чого Ігор і втік. Дуже можливо, що розгром війська Ігоря стався в такій місцевості, де були близько і річка й озеро й море (Озівське). В такому випадкові різні версії оповідання про кінець походу в дійсності може і не є суперечливими. Про місцевість, у якій Ігор був розбитим, у літописах між іншим говориться: «Половці йдуть від Дону і від моря і з усіх сторін». Так це, мабуть, і було, себто Ігоря оточили в такому місці, де дуже близько був Дін, море і солоне озеро. Якщо б

подія сталася в глибині суші, деє біля Дінця, то Дін, море й озеро показували б майже той самий напрямок. В літописі підкреслюється різниця напрямків. Дін міг бути на 3 км. вправо, море на 3 км. вліво, а солоне озеро спереду і т. п. Якщо б поразка була в басейні ріки Дінця, то про море літописці не згадували б зі слів учасників походу, бо моря там нема, а різницю між морем та озером русичі напевно знали, бо їхні предки нападали й на Царгород. Нема і солоних озер поблизу Дінця, а те, що озеро було не звичайним, а солоним, міг знати лише учасник походу. Наведемо ще декілька міркувань.

В «Слові» говориться, що коли русичі напали на половців, то їхні ватажки Гза і Кончак поспішали «до Дону великого», бо ворог був вже на їхніх землях. Ще далі говориться: «Тут повищерблюються шаблі на шоломах половецьких на річці Каялі, біля Дону великого». Отже Каяла впадає в Дін, а не в Дінець! Там таки, при опису кінця бою сказано: «в полі незнакому, посеред землі Половецької». Отже це деє не близько Дінця. Нарешті в літописі згадується, що вояки Ігоря нарікали на те, що він завів їх кудись далеко в пустиню. Таку місцевість нагадують калмицькі степи, а не краєвид Придніччя.

Отже питання про те, де саме Ігор потерпів поразку, залишається нелегким, але ясно те, що на половецькій землі, деє недалеко Дону. Тому найновішу советську гіпотезу про Каялу, якою нібито є річка Макатиха, треба вважати помилковою.

Марко БОЄСЛАВ

ПЕРЕДВЕЧІРНЄ

У бронзі обрій, наче лицар,
Напняв у даль блакитний зір.
Дзвенить вода, моя чиста криця —
Бренить оркестром юний бір.

Над бором наче бій клекоче —
Із луком сонце золоте.
Лунає гамір дня охочий,
Хоч вечір крила розпростер.

Ховає сонце горді стріли
У вогнеквітний сагайдак...
І все кругом мов заніміло,
Лиш місяць в барці, мов моряк,
Пливе кудись...

ГРОМАДЯНСЬКА ВІЙНА В ЕСПАНІЇ

МІЖПАРТІЙНА БОРОТЬБА

Від часу упадку еспанської монархії, в цій країні почали діяти три головні протилежні собі сили: церква і ліберали, великі власники й робітництво, сепаратисти (катальонійці та баски) і кастильські централісти. Жадна з цих сил не шукала порозуміння або поміркованого компромісу. Кінець Другої Республіки зарисувався вже у виборах 16-го лютого 1936 року, коли Народній Фронт здобув перевагу в голосах і числом послів до кортес (парляменту). До складу Народнього Фронту входили соціалісти, республіканці, катальонські сепаратисти й комуністи, а створили його комуністи при активній підтримці Партії Марксистського З'єднання (ПОУМ). Співпраця між лівими партіями, репрезентованими Азані, і Партією Республіканського Союзу під проводом Барріо існувала ще перед виборами, зате анархісти — найсильніше зорганізована й здисциплінована еспанська партія — не приступили ні до одного з існуючих політичних блоків. Натомість національні визвольні партії басків і катальонців також в'язали своє майбутнє з Народнім Фронтом. Слід зазначити, що баски — це малий нарід з окремою мовою являється своєрідним лінгвістичним унікатом, творячи антропологічно осібну групу, відрубну від своїх сусідів еспанців, португальців і французів. Баски найскорше визволилися від панування Маврів. Каталонці й інші національні групи також підтримували Народний Фронт, який обіцяв віднову регіональних статутів. Тому всьому протиставився Національний Фронт, у склад якого входили католицька партія, монархісти, карлісти й незалежні.

В міжчасі цілу Еспанію охопила хвиля страйків, убивств і підпалів, яка ступнево настільки поширилася, що ні уряд ані парламент не були в силі втримувати владу і правопорядок у країні. Почалася інтенсивна кампанія боротьби за владу, спочатку у формі дискусій по ресторанах і каварнях, а пізніше були

сформовані перші боївки. В день 1-го травня комуністи мали добру нагоду для перегляду своїх сил. Комуністична молодь парадувала у створених на військовий лад відділах під звуки Інтернаціоналу, салютуючи затисненими п'ястуками. Величезні портрети Леніна, Сталіна і Лярго Кабалеро прикрашували балкони всіх урядових будинків, а звідусіль сипалися промови з явними закликами до революційних чинів. Одні промовці пропонували наслідувати большевицьку революцію, другі хотіли ще гостріших її форм, але ясно було, що комуністична партія готувала в країні переворот.

ПЕРЕВОРОТ

Ясна річ, що такий хаос і нелад в Еспанії не могли тривати довго. Знайшлися одиниці, які добре зрозуміли, до чого це все веде, вкінці військо мусіло виступити для привернення ладу й правопорядку в державі. Генерал Франко, при допомозі військ, стаціонанованих на Канарійських островах і в Марокко, підняв повстання, яке в ніч 18 липня 1936 року поширилося на цілу Еспанію. Загальна техніка цього повстання відбулася майже всюди за одним шаблоном: у даній місцевості військова залага, підтримана Фалангою і вояками цивільної сторожі, обсаджувала державні будинки й стратегічні пункти, а повстанський провідник з балкону приміщення міської управи проголошував стан облоги. Захоплення влади стрічало завзятий спротив з боку комуністів, соціалістів і анархістів, проголошувалися загальні страйки, на вулицях багатьох міст з'явилися барикади та почалися вуличні бої.

В Астурії полковник Аранда захопив Овіедо, але решта тієї великої провінції залишилася в республіканських руках. По стороні республіки стали також націоналістичні партії Баскії і Каталонії. В Галіції повстання знайшло чинну підтримку селян і всі її головні порти опинилися в руках повстанців, але потрапили під обстріл військових кораблів, які залишилися по боці уряду. 19-го

липня повстанські з'єднання під проводом ген. Моля захопили міста: Бургос, Сарагоса, Пампльона і Валядолід на півночі, а на півдні, в Андалузії генерал Кено де Ляно зайняв центр міста Севіля, разом з її радіостанцією, через яку розпочав так звану радієву війну. У дні 20-го липня стається придушення революції у Мадриді й Барселоні, а в Іспанії починається комуністична революція, базована на терорі, масових екекціях та нищенні церков.

Найближчі дні виявляють, що повстанці генерала Франко захопили північні провінції країни та стратегічно важливий мостовий причілок уздовж Гібральтарської протоки. Лінія поділу пробігає від половини кордону з Португалією до гір Гвадарама біля Мадриду, потім на південний схід до міста Теруель, а звідси скручує на північ до половини французького кордону в Піренеях. У загальному, вся територія на північ і захід від тієї лінії, з винятком Астурії, Сантандеру й двох баскійських

провінцій, опинилася в руках націоналістів. Решту території, без міст Севіля, Гранада Кордоба й Кадіз, окупували республіканці, оточуючи міста Альбацете й Овієдо, а в Толедо, Себастьян, Валенсія та Гіхон у багатьох укріплених будинках бороняться повстанці. Стрілянину чути всюди, а майже у всіх містах відбуваються запеклі вуличні бої. Нас цікавитимуть ці події з військової точки зору, тобто оперативне маневрування, стратегія і тактика тих кампаній, якщо так можна назвати характерну для громадянської війни хаотичність.

ПЕРШІ РУХИ

Номінально операціями республіканської сторони керувало міністерство війни в Мадриді. Воно складалося з регулярних старшин та генералів, які залишилися льяольні республіканцям. Міністром війни спочатку був генерал Кастельо, але він збожеволів від вістки про смерть брата, забитого анархістами.

Іспанія — стан у липні 1936 р.

Республіканський штаб здавав собі справу з того, що захоплення Мадриду це ще не все, бо основна загроза знаходиться на півночі. Вислана нашвидку змоторизована червона міліція мала своїм завданням заблокувати гірські перевали Сомосієра й Альто де Ліон. Тут власне відбувся перший правдивий бій, із участю артилерії та літаків, при чому республіканці, не дивлячись на свою чисельну перевагу, потерпіли значні втрати. Націоналісти зайняли всі гірські переводи, але наступу на Мадрид не переводили, бо генерал Моля був змушений вести війну аж на три фронти. На сході м. Сарагоса й Уска загрожували арагонські анархісти, на півночі він розвивав успішну офензиву, з метою захоплення важливої під стратегічним оглядом дороги до Франції, однак військова залога Сан-Себастьян скапітулювала на користь басків. Після цього в руках націоналістів залишилися лише окремі ізольовані точки опору, Обієдо, Гіхон та в Андалюзії.

ОСТРІВЦІ СЕРЕД МОРЯ

В цьому часі сталася подія, яка привернула до себе увагу цілого світу. Мова йде про героїчну оборону Альказару — великого комплексу будинків військової академії, розміщених на височинах передмістя Толедо. В цих будинках знайшло притулок багато військових і цивільних утікачів із Мадриду та його околиць, разом з родинами й дітьми, а полковник Москардо організував негайно оборону згаданого об'єкту і вчинив завзятий опір наступаючим ордам червоної міліції.

РОЗГУЛ ЧЕРВОНОГО ТЕРОРУ

Власне в Альказарі мав місце випадок, який являється багатомовною ілюстрацією тих кривавих часів. Сталося так, що молоденький син полковника Москардо потрапив до рук червоної міліції. Її начальник зажадав від полковника Москардо здачі Альказару, заявивши, що, в разі відмови, його син буде страчений на протязі 10 хвилин. Начальник повідомив про це полковника телефонічно і навіть дозволив йому говорити зі сином через телефон, Москардо попроцавшись із сином, заявив, що Альказар не здасться ніколи. Цим самим,

ціною життя свого сина, він урятував твердиню. Пізніше Москардо втратив і свого старшого сина, розстріляного червоною «ЧеКа» в Барселоні. Ця назва дійсно була впроваджена під час еспанської революції на большевицький взір, бо політичні партії та унії утворювали зі своїх членів спеціальні слідчі комісії, а лише в самому Мадриді їх було біля тридцяти. В склад таких комісій входили переважно кримінальні елементи, які виконували езекуції з бестіяльською вирафінованістю. Таким чином, влада опинилася на вулиці, а військове командування зустрівалося з новим чинником — масою, орудувати якою не мало ніякого революційного досвіду.

Республіканський уряд, усвідомляючи собі, що в зударі з регулярними військами генерала Франко ця невишколена, озброєна маса має малі шанси видержати, вирішив просити закордонної допомоги, чи, вірніше, купити її за захоплене в державному банку золото. Однак, про допомогу з-за кордону почав старатися і генерал Франко, який мав наземні війська в Марокко, але, не посідаючи морської фльоти ані летунства, не міг перекинути їх до метрополії. Так само він не міг апелювати до сумління міжнародної справедливості, бо юридично вважався бунтівником, а світовий капітал, зі страху за свої фінансові вклади, підтримував анархічно-комуністичний еспанський уряд. І не диво. Адже ж американські фірми були власниками еспанської телефонної сітки, британці мали копальні міді, французи копальні срібла, бельгійці керували залізницями, трамваями і добуванням кам'яного вугілля, а канадські фірми мали у своєму посіданні всі катальонські електривні.

З другого боку, як це не виглядало дивно, але еспанські республіканці одержали чинну підтримку міжнародних комуністів та робітництва, власне з однієї принципової причини — поборювання фашизму. Вибух громадянської війни в Іспанії відбився голосною луною в цілому світі. Навіть у Галичині збаламучені сільробівські посіпаки почали нападати на українських націоналістів із ножами в руках, підпалювали церкви, мордували і грабували, при чому все це

відбувалося при цілковитій апатії польської поліції та поблажливості влади. Міське шумовиння уряджувало маніфестації проти генерала Франко, збирало гроші, а вкінці стало рекрутувати добровольців до міжнародніх бригад.

ДОПОМОГА ЧЕРВОНИМ

Комітет негайно відрядив до Іспанії Толіятті, Дюкльоса й Відалі, останнього як військового дорадника комуністичної міліції, а ще перед ними Сталін прислав сюди Степанова і Геро. Одночасно з цим, Париж почав завзяту протифашистську кампанію за популярним фронтом і колективною безпекою, а тодішній французький прем'єр жидівського походження Леон Блюм обіцяв республіці військову допомогу. Майор Етлі заявив симпатію лейбористів і англійського робітництва до іспанських республіканців і навіть організував на допомогу їм військовий відділ і сам вирушив до Іспанії. Коли все це стало відоме в Німеччині, при кінці липня Гітлер вислав до Марокко 30 транспортних літаків, а за ними вкоротці послідував цілий штаб німецьких спеціалістів та інструкторів. Це саме вчинив і Муссоліні, виславши на допомогу Франкові літаки й військові кораблі. Так громадянська війна в Іспанії поступово почала набирати міжнароднього характеру.

У перших днях серпня спортсменці й відвідувачі Робітничої Олімпіади, організованої для опозиційної протипаши офіційній олімпіаді, яка відбувалася в Берліні, були рекрутовані у збройні відділи й вислані на фронт в околиці міст Теруель, Сарагоса й Уески. Таким чином, на фронті з'явився перший англійськембріджський студент, а в боях була забита перша англійська комуністка. Націоналісти відбили поведену проти них атаку й цим самим на якийсь час устabilізували фронт.

ДЕСАНТ

У міжчасі було організовано перший у військовій історії повітряний міст, при допомозі якого німці перекинули з Марокко до Севільї 1.500 легіонерів генерала Франко, а 2.500 перевезли італійці кораблями. Поруч із цим, Франко організував пробойову групу, складену з

ветеранів Чужинецького Легіону, і вислав її уздовж португальського кордону зі загальним напрямком на Мадрид. Ця група під проводом одчайдушного фалангіста Яги вже у першому тижні свого маршу пройшла 300 кілометрів, звела бій на р. Гвадіяна та захопила штурмовим наступом міста Меріда й Бадахос. Звідси Яги завернув на схід та 2-го вересня наблизився до м. Талявери, де було окопано десять тисяч комуністичної міліції. Наступного дня ген. Яги, застосувавши охоплюючий маневр, після короткого бою здобув останнє місто на підступах до Мадриду.

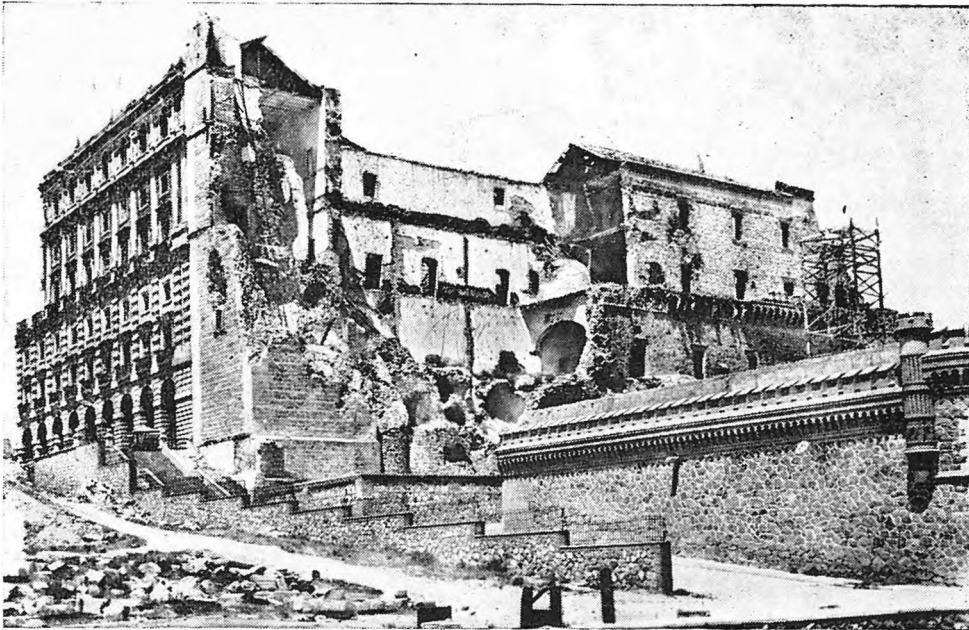
Після цього перед командуванням націоналістів постало питання, що робити далі: рушити на здобуття Мадриду, чи увільнити з облоги Альказар. Позиція Альказару ставала дедалі небезпечніша. Його оборонці мусіли жити лише в пивницях, та й то при безперервному обстрілі червоних. Крім того, червоні зробили підкоп і висадили частину будинку в повітря, а потім, підливши бензиною з літаків, підпалили. Інші підкопи готувалися. Тоді генерал Франко вирішив ударити на відсіч Альказару і, навіть якби це сталося коштом здобуття Мадриду. 23-го вересня сильні з'єднання націоналістів під командуванням генерала Вареля рушили в напрямі м. Толедо, а два дні пізніше комуністи, підклавши ще одну велику міну, розпочали генеральний штурм твердині, в присутності багатьох запрошених журналістів та кінооператорів із Голлівуду. На другий день війська генерала Вареля, вдаривши на комуністів, розпорошили їх цілковито разом із гістьми по довкільних горах.

АЛЬКАЗАР

Повстанці вступили до Толедо 27-го вересня, на сімдесят перший день облоги Альказару. За цей час на твердиню впало 10.000 стрілен різного калібру, 2.000 динамітних бомб, 200 запальних та зірвано з підкопу 4 міни (дві великі й дві малі). Оборонці Альказару відбили 8 рукопашних нападів і 30 повітряних атак. З другого поверху головного будинку залишилися тільки три стіни, а один його бік був висаджений у повітря аж до підземель. У підземеллях пере-

бувало 520 жінок і 50 дітей, а з оборонців Альказару в живих лишилося 1.100 вояків. 82 оборонці впали в боях, 57 згинувло в румовищах під час експлозій, 430 було тяжко поранено, а 150 легко. Дух оборонців Альказару залишився незломним до самого кінця облоги, а сама його оборона була можливою тому, що він являв собою твердиню та, хоч і нашвидку, пристосувався до довготривалої облоги. На самому її початку оборонці зробили вилазку до недалекої толедської збройни, захопивши там — мільйон крісових набоїв та великі кількості крісів і скорострільів. Ручні гранати вони виготовляли самі. Відчувався дошкульний брак важкої зброї та радіозв'язку. Щойно наприкінці облоги один із оборонців змонтував радієвий апарат, при допомозі якого можна було чути Лісбону, бо сусідні радіостанції у Севільї і Бургосі заглушувалися Мадридом.

протязі цілої облоги були паляниці, які жінки пекли з пшениці, меленої вручну на жорнах. Кілька сотень мішків цієї пшениці оборонцям вдалося перенести до Альказару зі сусіднього магазину ще на початку облоги. Бракувало соли і замість неї вони вживали салітру, зішкрябувану з мурів твердині. Воду черпали відром із одинокої 50 стіп глибини криниці і, раціонуючи її, вживали лише до пиття, з розрахунку 1 кварта на особу денно. Жінки і діти перебували стало у підземеллях і не бачили сонця на протязі більш як двох місяців, з погордою відкинувши пропозицію комуністів про вільний вихід із твердині. Цікаве те, що, не дивлячись на жахливі умови життя, в Альказарі не вибухла ніяка епідемія, а для піддержання духа його мешканців оборонне командування видавало стінний часопис «Ель Альказар» та стало уряджувало аматорські циркові й театральні вистави. З усього

Руїни альказарської твердині

Кожного разу, як під мурами вибухали міни червоних, нищачи їх, оборонці вискакували у пролім і відбивали атакуючих комуністів багнетами, зносячи терпеливо усі страхіття облоги, голод і спрагу. Одиноким харчем оборонців на

вищесказаного можна прийти до висновку, що успішна оборона Альказару була уможливлена слідуєчими фактами: хоробрістю і стійкістю оборонців, наявністю добрих підземних сховищ, запасами воєнного спорядження, харчів і води,

можливістю радієвого сполучення та порівнююче швидкою відсічю.

Осягнуті генералом Франко успіхи заалармували женевських дипломатів. Ліга Націй висунула пропозицію невтручання. Сталін погодився дати республіці військову поміч, а Комінтерн приступив до гарячкової формації міжнародних бригад. Головне бюро цього формування знаходилося в Парижі під керівництвом генерала Сверчевського, а командувачем усіх бригад став Лазар Штерн (буковинський коршмар). До Іспанії прибуло під претекстом різних місій багато советських старшин, між ними генерал панцерних частин Павлов, легунський старшина Яків Смушкевич, а крім них, власними або прибраними прізвищами Рокосовський, Малиновський та Конев. До еспанських портів скеровувалися величезні кількості військового спорядження, а республіканський уряд, боячись можливості упадку Мадриду, вислав державний скарб золота до Одеси.

НАСТУП НА МАДРИД

Після звільнення Альказару, війська націоналістів також звільнили з облоги 16-го жовтня місто Овіедо. Лишилася ще одна точка націоналістичного опору, яка трималася міцно, в монастирі Санта Марія, біля Кордови. 15-го жовтня генерал Вар'єля широким на 30 кілометрів фронтом рушив у напрямі Мадриду, підтриманий іншою військовою групою, яка вийшла з Толедо. 23-го жовтня обидві групи наблизилися до столиці на віддаль пострілу. Намагаючись стримати наступ націоналістів, комуністи застосували проти марокканської кінноти масову атаку советських танків, але вона не принесла бажаного вислід, бо танки не могли діяти успішно у вузьких вуличках міста. Крім того, націоналісти стали обережніші у своїх діях і весь тягар свого наступу перекинули на північ. Головний наступ почався 7-го листопада, коли після сильної артилерійської підготовки, до штурму рушила піхота, місто. 15-го листопада було сфорсовано дедалі глибше вриваючись клином у міст на річці і захоплено університетське місто. Доля Мадриду була припечатана і його упадок був справою кіль-

кох днів, але власне в цьому часі на поміч комуністам прибули міжнародні бригади, зформовані з вояків усіх націй під наглядом комуністичних комісарів, переважно жидівського походження.

ВОЄННА СТРАТЕГІЯ В ІСПАНІЇ

Прибуття міжнародних бригад спричинило на довгий час провадження позиційної війни при дуже малих і незначних змінах становищ, зате при завзятих боях окопного характеру, в яких кожний мав свої власні цілі. Італійці хотіли випробувати теорію стратегічного бомбардування, розвинену генералом Дуе, який твердив, що бомбовики є офензивною і вирішною для вислідів війни зброєю. Проте проби бомбардування невійськових об'єктів для підірвання моралі цивільного населення не підтвердили правдивості теорій Дуе. Німці випробували успіх тактичного бомбардування при допомозі так званих килимних налетів, вважаючи бомбовики продовженням засягу артилерії. Власне в Іспанії зродилася німецька ідея конструкції літака, званого пізніше під назвою «Штукас». Альянтська доктрина з першої світової війни: артилерія здобуває, а піхота займає не мала успіху, бо німці розвинули в Іспанії концепцію блискавичної війни при допомозі швидко маневруючих танків. Совети вважали танки зброєю вогню для підтримки піхоти і це власне завдало їм великих втрат пізніше, в першій фазі II-ої світової війни.

ІЛЮЗІЯ...

У той час, коли під Мадридом відбувався завзятий змаг міжнародних бойових потуг, на півночі країни дійшло до трагедії одного малого народу. Користаючи з послаблення еспанського централізму, баски проголосили свою самостійність. Їхній апель до вільного світу лишився без відповіді, бо ні Гітлер ані Сталін не мали найменшого бажання підтримувати будь-які національно-визвольні рухи, а генерал Франко був знаний зі свого централізму. Він проголосив скасування всіх регіональних статутів для Галіції, Астурії, Баскії та Каталонії і хоч-не-хоч ті малі народи мусіли в'язати свою долю з республікою. У Каталонії справу ускладнювало ще

й велике політичне розбиття, де в Барселоні дійшло до зудару поміж комуністами й анархістами, який спричинив велике число людських жертв.

Генерал Франко використав існуючу політичну ситуацію для своїх мілітарних цілей. 9-го березня 1938 року він почав офензиву з Арагону вздовж ріки Ебро до моря, з ціллю розрізання республіканців на дві частини. Вона розвивалася успішно від самого початку і і вже 15-го квітня генерал Вега вийшов на береги Середземного моря. Подібні операції німці застосовували кілька разів пізніше, в часі II-гої світової війни. Звивання північного фронту відбулося щойно за рік, а в міжчасі сталася подія

незвичайної ваги. Сталін бачив перевагу німецького вояка та його зброї в еспанській війні й, будучи реалістом, змінив курс своєї політики на 180 ступнів. Для приготування свого порозуміння з Гітлером, він мусів вийти з еспанської війни, що означало здержання всілякої допомоги й відкликання з території Еспанії міжнародних бригад. Дальші події змінювалися як у калейдоскопі. Вслід за Німеччиною і Італією уряд генерала Франко визнали В. Британія, Франція та ЗДА. Президент республіки уступив, а еспанські комуністи вчинили кінцевий переворот. В громадянській війні вибухла нова громадянська війна 27. 3. 1939 р. наступила формальна капітуляція решток республіканського війська й міліції.

* * *

Відділ ОБВУ в Рочдейлі відемий зі своєї діяльнсті на зовнішньому, англійському секторі. На світліні малі українські юнаки Христина Галаба та Роман Михальчук вручають квіти мейоровій міста Рочдейлю пані Аліс Чорльтон. Позаду стоїть дочка панна Маргарета Чорльтон. З лівої сторони стєять: — п. Музика — голова ОБВУ, пані К. Дацко — голова Секції ОУЖ, англієць п. І. Р. Бравн — містоголова Англо-Українського Товариства, пані К, Бучук — королева краси Рочдейлю, англієць п. Г. Р. Голстед — член Англо-Українського Товариства в Рочдейлі.

Російський колоніалізм під мікроскопом

Колоніалізм став сьогодні тактичним засобом у боротьбі двох світів західного і східного — засобом, яким користуються обидві сторони. Проти західного колоніалізму виступає як антиколоніст Москва, проти східного колоніалізму виступають у цій самій ролі Америка і Канада, чи, краще сказати Стівенсон і Діфенбейкер. Антиколоніалізм Москва вже старшої дати, антиколоніалізм західного світу — дещо молодший. Москва вже має на меті позбавити західний світ колоній — західний світ, у свою чергу, хоч правда ще не дуже виразно, намагається позбавити колоній східний світ... З огляду на те, що Україна, наша чи наших батьків батьківщина, нині є колонією східного світу, боротьба колоніалізму з антиколоніалізмом цікавить і нас, українців у вільному світі.

Для інформації, як у західному світі розуміють російський колоніалізм, в тому і долю України в московській неволі, подаємо короткий зміст думок журналу «Мілітері Рев'ю» за лютий 1962, дотичних до даної справи. У цьому журналі вміщена дуже характерна своєю простою і ясною логікою стаття під заголовком «Російський колоніалізм у середині ССРСР», написана п. П. Бартоном, відомим американським соціологом-науковцем. У ній автор подає наступні міркування й висновки:

Сьогоднішня советська влада прикриває своїми антиколоніальними випадами, немов димовою завісою, свій власний, внутрішній колоніалізм, примінюючи цю методу до не-російських народів у середині оветського Союзу від самих початків комуністичної революції в 1917 році і до нинішнього дня. В часі, коли держави західного світу ліквідують свій колоніалізм, ССРСР творить у себе новий колоніалізм. Цей колоніалізм є явищем не так комуністичного характеру, як, радше, російсько-націоналістичного, чи, кажучи простіше, російсько-імперіалістичного. Такий імперіалізм не вдовольняється тим, що вже має, а намагається з'їсти навіть ті держави, які недавно позбулися західного колоні-

лізму, з метою перетворення їх на советські колонії. Яскравим показником цього неокolonіалізму було захоплення Советським Союзом у другій світовій війні не-російських територій та створення з них організаційної системи советських сателітних держав.

Сьогодні якимось дивно й парадоксально виглядають промови голови советського уряду, в яких він вдає зі себе борця за незалежність колоніальних народів заходу тоді, коли йому треба було б заговорити про незалежність і самовизначення колоніальних народів у середині самого ССРСР. Офіційно Советський Союз має 15 федеративних, тобто союзних республік. Але в советах розуміння слова «федеративний» не таке, як у західному світі. Коли західний світ розуміє у ньому поєднання рівного з рівним, совети вбачають у цьому різні ступені підпорядкування одному центрові в Москві, що, властиво, являється псевдофедералізмом або інакше псевдосоюзом.

Советські республіки мають від 1944 року права на свої власні міністерства закордонних справ, зв'язки з чужими державами, договори з ними та обмін дипломатичними представниками. За війнятком України і Білорусії, які мають своїх відпоручників у Організації Об'єднаних Націй (щоб збільшити кількість голосів для Москви), ніяка інша советська республіка ні міністерств, ні представників не посідає. Практично їхні міністерства закордонних справ існують тільки в теорії. Те саме явище і з міністерствами військових справ. Советські збройні сили сьогодні настільки зцентралізовані та опановані людьми російської національності, що навіть неможливо собі уявити, яку роллю мали б відігравати такі республіканські міністерства. Досі жадна советська республіка не має ні міністерств, ні міністрів військових справ.

Советська конституція забезпечує кожній союзній республіці право на вільний вихід із Союзу. Одначе, ці права вставлено туди лише для суто пропагандивних цілей, бо за чотири десятки

років існування ССРСР ні одна зі советських республік навіть не пробувала вільно виходити із ССРСР. Навпаки, в початках, коли на деяких землях, які хотіли відірватися від Росії, були створені національні уряди, російські армії ліквідували їх силою під претекстом, що, мовляв, ті уряди хотіли скинути советський та оновити буржуазний режим. Такі випадки сталися в Грузії, Україні, Туркестані та в Криму. А коли в 1938-му році 8 вірменів спробували заговорити про вільний вихід Вірменії зі Советського Союзу, їм було замкнено уста розстрілом, бо розмови про самостійність для не-російських народів у Союзі розглядається як державну зраду та акцію, скеровану на послаблення цілості цього Союзу.

Советська конституція зазначає також про те, що не можна змінювати територіяльних меж союзної республіки, але, практично, ніяка з тих республік не противилася, коли Москва самовільно забирала частину її території чи навіть ліквідувала цілу республіку. Наприклад, у 1946 році було прилучено до Росії значну частину Фіно-Карельської Республіки, а 10 років пізніше її повністю зліквідовано. У тому ж 1956 році Москва віддала частину території Казахської Республіки Узбекській Республіці, а в 1957 році Грузія «подарувала» Росії чечено-інгушську територію. Слід при цьому зазначити, що, коли союзні республіки мають бодай на папері окремі права, то автономні республіки й області, національні райони, сільради чи навіть колгоспи не мають і тієї ілюзії. Вони творяться або ліквідуються на підставі прямих декретів із Москви.

Псевдосоюзною є і структура комуністичної партії Советського Союзу. Урядові установи на місцях є тільки органами для виконання рішень компартії. Коли союзні республіки мають бодай тинь конституційного федералізму у своїх компартіях, то республіканські компартії не мають і того. Центральний Комітет Російської Комуністичної Партії розглядає їх як статутіві регіональні компартійні організації, а їхні конгреси як регіональні конференції комуністичної партії Росії, при чому всі інструкції дає їм тільки Центральний Комітет Ком-

партії з Москви, а не з Києва, Мінська чи іншої столиці союзної республіки. Провідники союзно-республіканських компартій, як правило, іменуються із Москви і то з людей не тієї національності, яка творить більшість у даній союзній республіці, а дуже високий відсоток цих провідників у не-російських союзних республіках творять росіяни. До 1956 року Російська Республіка в ССРСР навіть не мала своєї компартійної організації і це не було дискримінацією росіян у Союзі, лише підкресленням їхнього упривілейованого становища в ньому. Приходимо до висновку, що Комуністична Партія Советського Союзу є фактично російською компартією, а компартії союзних республік являють собою її галузі.

По не-російських республіках росіяни творять еліту, від кваліфікованого робітника починаючи і через адміністрацію та поліцію на компартійних провідниках закінчуючи. Місцеві робітники в індустрії звичайно виконують чорні роботи, а коли підвищують свою кваліфікацію, їх зараз же перекидають на фахові праці в райони ССРСР, які лежать поза межами союзної республіки.

З бігом часу росіяни чимраз відважніше й нахабніше ведуть серед не-російських народів росіянізацію (русифікацію). Хоч від самих початків східно-європейську большевицьку революцію вважалося за революцію російську, компартійці на цих початках рахували своєю честю протиставитися російському шовінізму. Москва поступово зменшувала питому вагу того протиставлення й у висліді росіянам залишилося лише поборювання льокальних не-російських шовінізмів-націоналізмів. Виразним показником цього стало введення російської абетки для тих народів ССРСР, для яких перед кількома роками було введено абетку латинську. Від 1938 року почавши, в усіх не-російських школах союзних республік запроваджено обов'язкове навчання російської мови, а також переведено масові депортації людей не-російської національності з багатьох республік в інші не-російські обшири Союзу.

Оті масові депортації чи переселювання власне й стали характерною ознакою

внутрішнього колоніалізму в ССРСР. Колоніалізація охопила під різними видами мільйони людей, у висліді чого населення не-російських районів Советського Союзу почало поволі творити на своїх землях меншість, а подекуди було за-суджене на повну національну за-гладу. Навіть після випущення із концентраційних таборів людей змушувано лишатися на постійне перебування в районах заслання. Так само змушується вільнонаємних робітників не-російських національностей залишатися на місці праці. Застосовуючи такі методи, Москва русифікує не-російські райони людьми інших не-російських національностей, або, інакше кажучи, одним пострілом убиває двох зайців, бо нищить одразу дві національності.

Подібним колоніальним способом ведеться і заселення цілих земель в Азії. Виголошуючи котрусь там зі своїх промов у Москві, голова уряду ССРСР Хрущов похвалив примусових колоністів — росіян, українців, білорусів, лотиськів, естонців, литовців, жидів і німців як репрезентантів на цілих землях багатонаціональної батьківщини, бо, мовляв, усі вони спільно працюють для добра советського народу та будують комунізм. Як уже згадувалося, московська колоніальна система розрахована на те, щоб однією акцією знищити два не-російські народи Союзу. Переселенці дуже швидко русифікуються в мовному розумінні, бо ж іншою мовою не можуть порозумітися з місцевим населенням, а місцеве населення русифікується, бо з тієї самої причини не може порозумітися з колоністами. Дійшло до того, що 1,3 мільйона поляків сьогодні вже не вміють говорити по-польському.

На місце депортованих не-російських людей з різних советських республік Москва насилає росіян або людей інших національностей. При допомозі такого способу вона зменшила населення таких республік, як Литва, Латвія і Естонія до тієї міри, що в них тепер є лише біля 75% власного населення, а решту творять різнонаціональні колоністи. При масових депортаціях не-російські національності нищатья ще й високою смертністю та зменшенням народжень. Калмики, наприклад, зменшилися у своїй

кількості зі 129.000 в 1926 році до 106.000 у 1959 році, а в додатку до цього 1/10 їх вже не знає калмицької мови. В сьогоднішній Литві на 10.000 менше литовців, у Латвії на 300.000 менше латвійців і в Естонії на 150.000 менше естонців, ніж було в 1939 році. Давніше колоніальні переселення виправдувалися потребою »перевиховання« не-російських людей на добрих громадян ССРСР, а сьогодні вони виправдуються господарськими потребами.

Колоніальна денаціоналізаційна акція доповнюється акцією класичного денаціоналізму, куди входить примусове навчання російської мови в не-російських школах, витиснювання місцевої мови як викладової із не-російських шкіл та заборона колоністам висилати своїх дітей на навчання до шкіл поза районом, де їм Москва наказала жити. Наприклад, в союзній Узбекській Республіці на навчання узбекської мови в узбекських школах призначено лише 2 години тижнево, а на навчання російської мови — 6 годин. По не-російських територіях позакладувано російські школи і тепер у Білорусії, Грузії, Вірменії та Молдавії, тобто в республіках, які лежать коло кордонів Советського Союзу, в російських школах навчається подвійно або потрійно більше дітей від відсоткової кількості росіян у даних місцевостях. Посередній примус русифікації полягає ще й у тому, що дітям, які вчатья в не-російських школах, утруднюється доступ на студії до високих навчальних закладів або їх з великими труднощами приймають на фахові праці.

Сприяє русифікації і преса Советського Союзу. Хоч у цьому є біля 45% не-російських народів, преса в не-російській мові становить по назвах лише близько 30%, а по циркуляції всього 17% цілості. Книжки й журнали в російській мові ще в більшій мірі домінують у Советському Союзі, як преса.

Результати денаціоналізації, веденої двома методами — колоніальною і класичною — вже помітні в національній статистиці ССРСР. Коли в 1897 році на території Советського Союзу було 53% росіян, у 1926 році — 36%, а в 1939 році — 58%, то в 1959 році, після включення в загальне число мешканців 22-х міль-

йонів не-російських людей, які потрапили до СРСР під час другої світової війни, росіян було 55%. Коли ж до цього додати ще біля 10 мільйонів не-росіян, які вже подають за свою рідну мову російську, тоді число росіян у Советському Союзі піднесеться аж до 59%. Кажучи іншими словами, на кожних 100 мешканців СРСР 59 — це росіяни, а 41 — не-росіяни. У чисельному відношенні ця справа виглядатиме так: у 1926 році в Советському Союзі нараховувалося 78 мільйонів росіян, у 1939 році — 99 мільйонів, а в 1959 році — аж 114 мільйонів. Із цього видно, що кількість росіян у Советському Союзі постійно зростає. В 1926 році число не-росіян Союзу становило 69 мільйонів, у 1939 році — 70 мільйонів, а в 1959 році, по врахованні загальної кількості 22-ох мільйонів не-росіян, які опинилися в Союзі у висліді II-ої світової війни, було 95 мільйонів не-росіян. Це вказує, що кількість не-росіян у Союзі не зростає. Або, формулюючи загально, треба сказати, що в СРСР створено такі умови,

які форсують приріст росіян і стримують приріст не-росіян. У кінці статті автор стверджує, що досі ще жадній колоніальній державі світу не вдалося такими швидкими темпами винищувати колоніальні народи, як це вдається росіянам у Советському Союзі.

Місячник «Мілітері Рев'ю» призначений для фахового, військово-політичного та ідеологічного вишколу американської армії, а зокрема її старшин, і є органом її командування та школи генерального штабу.

Виглядає на те, що кожний, який прочитає вищеподану статтю, повинен мати ясний образ дійсності в Советському Союзі, з яким чи тепер, чи пізніше, Заходові доведеться воювати. Стаття має важливість ще й тому, що вона яскраво вказує на Україну як колонію Москви, розкриваючи всі колоніальні експерименти, переводжувані Москвою в Україні під облудною димовою завісою із виписаним на ній брехливим гаслом, що Москва — це борець «за волю колоніальних народів».

Бувші вояки в робітничому таборі Бордон в 1949 р.

НАДСИЛАЙТЕ ЗНИМКИ ТА ДОПИСИ З ДІЯЛЬНОСТІ НАШИХ КЛІТИН

ВІД УВО ДО 1941 РОКУ

Відслуживши свою військову повинність у польській армії, я проживав у Галичині. Проминуло багато часу, поки трапилася нагода зустрітися із старими друзями, а головню з командирами, які колись вели нас у бій під Гребінцюю. Під час перебування в українському війську мій шлях, так само як і багатьох моїх друзів по зброї, був довгий та вів через різні держави. Для мене особисто військове життя було приємним, бо я дуже швидко вжився в роллю вояка. Тому після звільнення з війська я почувався жахливо осамітненим, а доля «гречкосія» мені зовсім не усміхалася. На щастя, це мене оминуло, може тому, що вкоротці я познайомився з новими друзями й приятелями, які були в тому ж положенні, що й я. Ніколи не забуду однієї радісної хвилини, що врізалася в мою пам'ять назавжди, і власне про неї я хочу оповісти читачам нашого хвального журналу «Сурмач».

Ця важлива подія відбулася в Карпатах, в околиці середнього Бескиду, де знаходилися маєтності графа митрополита Шептицького. Головний штаб його працівників в переважаючій більшості складався з бувших старшин і підстаршин УСС-ів, які мали вищу освіту. Тут я їх і зустрів, коли прибув до Осмолоди. З розмови з ними виявилось, що в Осмолоді живе полковник Сасевич. Полковника я знав особисто ще з Визвольних Змагань, тому дуже хотів побачити його й довідатися подробиці про утворення Української Військової Організації. Правда, на початку в мене зродився сумнів, чи полковник Сасевич захоче признатися в нашій знайомстві й зі мною говорити, але, знаючи його як українського аристократа, я живив у собі надію, що він мною не погордує. Так і сталося. Ми зустрілися по-приятельно, в розмові він відкрив переді мною багато нових для мене проблем, а на закінчення сказав, що невдовзі побачить знову не тільки мене, а ще більше таких як я. По якомусь часі мене суворо

довірно повідомили, що бувші вояки мають з'їхатися в дні 14-го травня 1928 року до Підлютого на таємний вояцький з'їзд. Це повідомлення прийшло від майора Ковальського, який в той час був надлісничим у м. Перегінську, з підкресленням, що на з'їзд прибудуть полковники Є. Коновалець та А. Мельник. Побачити їх та почути їхні слова я мріяв уже давно, тому дуже нетерпеливився і, щоб бува не спізнитися, вибрався до означеного місця день наперед.

З'їзд мав розпочатися о 10-ій годині ранку, в селі Зелена біля Підлютого, у віллі Рудольфа (сина Франца Йосифа). На нього прибуло 59 вояків-делегатів, кожного з яких вітав особисто полковник Сасевич. Між ними я був наймолодший, тому мимоволі всі звернули увагу на мене. На залі я побачив сотника Савку, Миговича, Любинецького, Левицького, Міхура й сотника Панькова. О 10-ій годині з Брошнева до Підлютого прибув потяг з робітниками, а разом з ними висіло 6 осіб в одностроях лісничих. Ми одразу пізнали полковників Є. Коновальця й А. Мельника. Решта четверо були полк. Сушко, Краснопер, Медвідь і Варивода.

На з'їзді виголосив доповідь полк. Є. Коновалець. В ній він охарактеризував нашу боротьбу проти ворогів та учив нас, якими шляхами її треба продовжувати. Говорив про причини упадку Визвольних Змагань і їхні помилки та підкреслив, що ми мусимо їх добре пам'ятати і в майбутньому більше не повторювати. На закінчення сказав, що ми повинні бути дуже чуйними й чинити для добра і слави України все найкраще. А родів цієї діяльності він накреслив дуже багато. Наприклад, у виборах до сейму й сенату, які саме наближалися, вважати, щоб ані один українець не зійшов з нашої основної лінії та віддав свій голос на свою людину, а не на пропаговану ворогом. Кожне слово полк. Є. Коновальця делегати

вислухали з найглибшою увагою. Опісля було порушено ще багато різних проблем, а полк. Є. Коновалець, згадавши тих, що впали в боях за волю України та інвалідів, які знаходяться на ласці українського суспільства, сказав, що нашим святим обов'язком являється систематична допомога колишнім побратимам по зброї. З огляду на небезпеку викриття, з'їзд було скорочено й ми роз'їхалися з непохитною вірою в незабарну поновну зустріч. Вона мала місце в селі Гребівці, Калуського повіту. На відправу прибуло багато старшин і підстаршин, але полковники Є. Коновалець і А. Мельник були відсутні, бо в той час уже виїхали на еміграцію. Дехто перебував за в'язничними мурами, а майора Ковальського поляки порізали ножами на смерть...

Наближався 1939-й рік, а з ним ішли нові події, маркантні визвольним зривом на Закарпатті. Проголошення Закарпатської України примусило нас задуматися над тим, у який спосіб допомогти нашим братам в їхній нерівній боротьбі проти мадярів і поляків, що всіма силами намагалися перешкодити українцям у закріпленні державного апарату. Полковник Саевич та сотник Варивода нашвидку скликали нараду, на якій було вирішено удержувати із Закарпатською Україною якнайтісніший зв'язок. До нього приділили людей, які добре знали місцевий рельєф, у тому числі й мене. Я потрапив до однієї місцевості в Карпатах, біля станції в с. Співкові, де одержав працю відбирача дерева. Виконувани мною функції уможливили мені доступ до прикордонної зони й цим самим улегшували нав'язання потрібних контактів. Правда, кордон був густо обставлений не лише прикордонною сторожею, але й підсилений звичайними військами, однак ми знали такі «вовчі ями», яких не знали наші вороги, і це власне допомогало нам у реалізації наших зв'язкових завдань.

Годі описати ті почуття й сподівання, якими ми тоді жили, надіючись, що наближається той день, коли не лише Закарпатська, а й ціла Україна стане вільною і незалежною. Для досягнення цієї мети нам не було шкода нічого. Великим і болючим ударом було для

нас коли на Великодні Свята прийшла вістка, що Хуст упав під натиском мадярських військ. Усі надії пропали. Послідував загальний відворот і на моїх очах учасники боїв із опущеними головами верталися назад до Галичини. Під час цього відвороту біля Осмолоди згинув сотник Якимчук, Варивода й Іваницький.

Вибух польсько-німецької війни на початку був приніс нам нові надії на можливість певної зміни, однак все виявилися даремними з хвилиною, як західньоукраїнські землі були прилучені до Советського Союзу. Виникли нові комплікації, постали нові проблеми, оновився й прибрав хижі форми наш зв'язок з еміграцією, як також набрала масовості хвиля відходу наших людей на Захід. Нова й невідома до того часу на західньо-українських землях державно-поліційна система витворила також і нові форми й методи спротиву українського народу проти комуністичної диктатури. Темряву советської окупації прояснили вогненні спалахи 21 червня, 1941 року, коли залізні німецькі армії вдарили на Сов. Союз. Того ж року я був і свідком величавого святого проголошення відновлення Української Самостійної і Соборної Держави. Та дуже швидко брутальні гітлерівські нацисти виявили своє справжнє обличчя й на українських землях знову почався терор і страхіття, а водночас і збройний спротив українського народу проти брутального окупанта. ОУН і УПА почали кров'ю і залізом писати нові аналізи історії українського народу, відстоючи одвічні права України в затяжній боротьбі проти московсько-большевицького й гітлерівського окупантів. Ішли буревійні роки, в яких годі було стояти осторонь визвольної боротьби. В цій боротьбі приймав і я активну участь. Та про це іншим разом.

**ТВОРЧИЙ ДУХ НАЦІЇ
Є БАТЬКОМ
ДУХОВОЇ І ФІЗИЧНОЇ
СИЛИ НАЦІЇ !**

БАТЬКІВЩИНА

*Жовті косатні цвітуть на мокрих луках,
Як за днів дитинства, в кучерявій млі.
Вилітають ластівками стріли з лука,
Білі стріли літ.*

*Оси золоті в чарках троянд розквітлих,
Мокрі зорі куряться під сизий вечір.
Ще горить твоєї молодости світло,
Хоч новий десяток літ береш на плечі.*

*Слухай: Батьківщина свого сина кличе
Найпростішим, неповторним, вічним словом.
У воді відбилися зорі і обличчя,
Кароокі люди і співуча мова.*

Зелені Свята на Інвалідській Оселі СУБ-у

Інвалідська Оселя СУБ-у це прекрасний здобуток і гордість українців, що поселились у Великій Британії. Вона є місцем притулку для інвалідів і старців. Тут, на малому клаптику землі, величиною 30 анг. акрів, на «Малій Україні», як її називають наші найменші, кожного року на Зелені Свята з'їжджаються сотні українців з округи Лондону, щоби за старим звичаєм віддати честь тим, що «за волю України віддали своє життя!».

Сего року, зверх п'ятьсот осіб взяли участь в зелено-святочних святкуваннях. Після польової Служби Божої, що Її відслужив о. д-р С. Орач, відбувся традиційний похід до місця де положена українськими вояками, членами ОБВУ, пропам'ятна мармурова таблиця. Тут покладено вінки та відспівано панахиду за впавших героїв. Один вінок був завішений в каплиці Оселі на пропам'ятній таблиці ген. Тараса Чупринки-Шухевича.

По обіді, на вільному просторі від-

Польова Служба Божа

Світ. О. Ленківської

Світ. О. Ленківської

Чоло походу до могили «Борців впавших за волю України»

булася концертна частина, в якій взяли участь два хори: з Редінгу — диригент п. Сарчук і з Волтгам Крос — диригент пані Богач, а наші найменші з Редінгу та Лондону віддеклямували кілька віршів. На закінчення балетна група «Лиман» виконала гагілки.

Між присутніми були: інж. Я. Гаврилів — голова СУБ-у, сот. М. Білий-Кар-

пинець — голова ОБВУ, інж. Т. І. Кудлик місто-голова ОБВУ, д-р С. М. Фостун — секретар ОБВУ, пані О. Єнкала — голова ОУЖ, Ю. Заблоцький директор Української Видавничої Спілки, Редактор «Визвольного Шляху» — п. Г. Драбат і ін. Організатором свята був п. Л. Шинковський зв'язковий ОБВУ на лондонську округу. (тік)

Іван ІРЛЯВСЬКИЙ

Л У Н И

І обрій танув над просторами,
І вітер у лице палив,
А степ мавив, степ незаораний —
Мавив, мавив.

І бурі потрясли горами,
А грім за громом не вгавав,
А степ яснів, сміявся зорями
Нових заграв.

Якась таємна, нерозгадана —
Чи сила, воля, чи жага,
Що дими воен в простір надили
В дощі й снігах!

І йшли нові, роками змучені,
Щоб бачив їх прудкий Дністер,
З чорноземом навіки злучених,
Не лиш тепер —

В майбутнє щоб шумів глибинами
Про те, як покорявся степ,
Як сонце стало над долинами
Криваво-золоте.

Йшли і йшли й зникали в куряві,
І тільки вітер погравав,
Й шуміла осінню зажурена
Услід трава.

Та їх сліди не загорошено —
Хуртовини не змели,
Бо кров'ю у борні загорошені
В міт проросли!

Їх імена в роках не згинули,
Їх степ відроджений сховав.
Вони горіли Україною —
Їм слава слава!

XIV-ТІ РІЧНІ ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ОБВУ

В суботу, 26 травня ц. р., в домі Централі Союзу Українців у Вел. Британії, в Лондоні, при 49 Лінден Гарденс, відбулися 14-ті річні загальні збори Об'єднання бувших Вояків Українців (ОбВУ) у Великій Британії. На збори прибуло 26 делегатів, які репрезентували 30 Відділів ОбВУ, представники українських організацій, індивідуальні члени ОбВУ й гості.

Збори відкрив о год. 2.00 по полудні сот. М. Білий-Карпинець. Повстанням із місць і однохвилинною мовчанкою присутні вшанували пам'ять членів ОбВУ, які впродовж минулого ділового року відійшли у вічність. Президія зборів була обрана в складі: сот. М. Дябога — президент, пор. Н. Мулька — заступник президента й п. Вол. Нагайло — секретар. Сот. М. Дябога подякував за вибір і зачитав порядок зборів, що його прийняли всі присутні одногolosно. До Почесної Президії були запрошені: інж. Яр. Гаврилів — голова СУБ-у, проф. д-р Вол. Шаян, дир. Юліян Заблоцький і п. В. Бойчук — член Крайової Управи СУМ-у. Всі вищезгадані панове вітали загальні збори й бажали успішних ділових нарад. Були також зачитані письмові привіти. Усний привіт від почесних членів ОбВУ — англіїців склав п. М. Музика з Рочдейлю.

З черги була обрана верифікаційна й пляново-бюджетова комісія в складі: інж. Т. І. Кудлик — голова, п. І. Федчи́няк і п. М. Захарчук — члени. До резолюційної комісії були обрані: д-р С. М. Фостун — голова, пор. Н. Мулька й пор. М. Веремієнко — члени.

Згідно з порядком нарад протокол із попередніх річних загальних зборів ОбВУ прочитав д-р С. М. Фостун. Цей протокол був прийнятий й затверджений одногolosно. З черги програмову доповідь виголосив д-р С. М. Фостун — секретар Гол. Управи ОбВУ. В своїй доповіді прелегент, розглядаючи дальшу працю нашої комбатантської організації, вказав, що вона повинна проходити в пляновому аспекті, себто, що треба мати

на увазі й опрацювати різні потрібні пляни на випадок різних евентуальностей і подій у світі, а також і в аспекті діловому, це значить — здійснювати всю звичайну, ділову, але завжди коначну працю, без якої важко собі уявити існування комбатантської організації. Посилення організаційної праці, організування нових клітин ОбВУ, поширення «Сурмача» розбудова зовнішніх зв'язків, постійна праця над поглибленням знання з теперішньої модерної військової техніки й стратегії, використання можливостей висилки юнаків до англійських військових шкіл, відбування конференцій з Управами Відділів ОбВУ — були покладені в основу доповіді д-ра С. М. Фостуна.

Звіт із діяльності ОбВУ склав сот. М. Білий-Карпинець, уступаючий голова ОбВУ. Даючи аналіз діяльності організації від часу її постанови по сьогоднішній день, він підкреслив, що ОбВУ проробило велику корисну роботу в нашому організованому суспільстві, не зважаючи на всі труднощі й ускладнення. Сот. М. Білий-Карпинець відмітив, що пацифізм, знеохочення й велика байдужість починають щораз більше вкрадатися в ряди українського громадянства на цьому терені, і це є небезпечним явищем. Наші люди забувають про їхнє завдання на чужині. Кол. українські вояки, які присягали на вірність Україні починають забувати про складену присягу. Голова ОбВУ висловив щире подяку всім невтомним працівникам ОбВУ, Управам Відділів, кольпортерам «Сурмача», подякував окружним зв'язковим за їхню велику працю, пророблену в округах, подякував діловому секретареві СУБ-у п-ві М. Захарчукові за його безкорисну поміч канцелярії ОбВУ, й висловив сподівання, що ОбВУ й далі триматиме високо прапор боротьби й праці в користь України й нашого великого героїчного народу.

Адміністративний і фінансовий звіт склав д-р С. М. Фостун. У минулому діловому році ОбВУ здобуло 34 нових

членів, виїхали з британського терену 18 членів, померли — 22 члени. На 1.5. 1962 року ОБВУ нараховувало 2.682 членів. Заплатили вповні свої членські вкладки — 1814 членів. Відділів є 38, а Гуртків 20. Були видані чотири обіжники, три реферати. Вийшло трое чисел »Сурмача«. Полагоджено 963 листи. Загальні приходи становили £2202.13.1, а розходи £1964.9.8 Сальдо на 22.5 1962 р. £237.13.5. Звіт Контрольної Комісії склав пор. Яр. Гаврих. Контрольна Комісія перевірила касові книги, касу та банкове зіставлення й, стверджуючи вищезгадані цифри, вказує, що стан майна ОБВУ є £2812.14.5, а зобов'язання становлять £268.0.0. Загальний баланс на 22.5 1962 року становив £2544.14.5. У висліді контролі Контрольна Комісія вважає, що Управа вив'язалась належно зі своїх завдань, а тому ставить внесок, щоб їй уділити абсолюторію. Мировий Суд не складав звіту, тому, що в діловому році не було ніяких справ до полагодження. В дискусії над звітами забрали голос пп.: інж. Т. І. Кудлик, п. М. Музика, п. П. Кіщук, сот. М. Дябога, п. І. Вісньович, п. М. Гоголь, п. Б. Голова-

тий, пор. М. Веремієнко, п. К. Роснецький, п. М. Саварин, п. В. Томків, пор. Я. Гаврих та інші. На всі запити дискусантів сот. М. Білий-Карпинець дав вичерпні відповіді та інформації. З черги загальні збори уділили одногослобно абсолюторію уступаючій Головній Управі, після чого була 10-хвилинна перерва.

Бурхливими оплесками зустріли присутні внесок п. Б. Головатого, щоб ОБВУ очолив дальше п. сот. М. Білий-Карпинець. Предсідник зборів ствердив, що вибір є одногослобний через аклямацію, і попросив п. сот. М. Білого-Карпинця обняти керівництво зборами. Сот. М. Білий-Карпинець подякував присутнім за поновний вибір і попросив предсідника провадити дальше зборами. З черги була обрана нова Головна Управа ОБВУ в складі: інж. Т. І. Кудлик, д-р С. М. Фостун, п. М. Гайва, п. Вол. Нагайло, пор. Ст. Каратницький, п. В. Томків, пор. М. Веремієнко й п. М. Музика. Заступники: п. К. Роснецький, П. Кіщук і п. Б. Головатий. Контрольна Комісія в складі: сот. М. Дябога, пор. Я. Гаврих і п. М. Захарчук. Заступники:

(Продовження на стор. 24)

Відділ ОБВУ — Брандфорд одержав чашу в нагороду за взірцеву працю

п. Л. Шинковський і п. Я Собків. Мировий Суд залишився далі в своєму складі: пор. В. Микула, підх. П. Цимбалістий, стр. І. Костів. Заступники: ст. стр. В. Крук і бунч. М. Радьо.

Загальні збори схвалили даліше за-тримати членську вкладку у висоті од-ного шилінга. До важливих постанов цьогорічних загальних зборів ОБВУ тре-ба зарахувати постанову, щоб річні за-гальні збори Централі ОБВУ відбувались що два роки, а річні загальні збори Відділів відбуватимуться даліше кож-ного року.

Проект бюджету на чергових два ро-ки діяльності зачитав голова пляново-бюджетової комісії — інж. Т. І. Кудлик, Цей проект був прийнятий з незначни-ми доповненнями й поправками.

Резолюції XIV-х річних загальних зборів ОБВУ зачитав д-р С. М. Фостун — голова резолюційної комісії. Зачитані резолюції були схвалені одногосно. В

кінцевому слові нововибраний голова ОБВУ, п. сот. М. Білий-Карпинець вру-чив перехідну чашу за взірцеву працю в минулому діловому році Відділові СУБ-у в Брандфорді. Зворушений голова брандфордського Відділу пор. М. Веремі-енко подякував за нагороду й запевнив, що Відділ ОБВУ в Брандфорді буде далі працювати наполегливо для добра на-шої організації і української національ-ної справи.

З черги, подякувавши всім делегатам, членам і гостям за участь і ділові на-ради, предсідник побажавши ОБВУ ба-гато успіхів у далішій праці, закрив збори о год. 7.00 ввечері. З відспіванням національного гимну закінчились ділові XIV-ті річні загальні збори Об'єднання бувших Вояків Українців у Вел. Бріта-нії. Закінчився один діловий рік праці, а почався другий. Почалась чергова сто-рінка історії цієї найбільшої української комбатантської організації у вільному світі.

Учасник

Ділимося сумною вісткою що дня 10.7. 1962 р. в наслідок нещасливого випадку в часі праці згинув трагічною смертю

бл. пам. **МИХАЙЛО МУСЯК.**

Кол. вояк І. Укр. Дивізії У.Н.А. та член ОБВУ. Нар. 29.7. 1923 р. в повіті Самбір, Зах. Україна.

Похорон відбувся в суботу 14.7. ц. р., на цвинтарі при Бері Ровд. у Рочдейлі.

Покійний залишив у глибокому смутку дружину, маленьку донечку і друзів.

Спи дорогий побратиме спокійним вічним сном, і нехай тобі чужа земля буде легкою.

Гол. Управа ОБВУ

ЗІ СТОРІНОК УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ

* * *

Шлях юнака на здорового майбутнього члена нашої спільноти на еміграції не йде лише одною стежкою. Від дому батьків до церкви та суботньої школи, молодечої організації та вкінці народ-нього дому це крутий шлях, бо на ньому молода людина зводить двобій із двома психологічними світами. Нашим завдан-ням бути в часі того двобою разом з ними.

* * *

Не зважаючи на всі важкі умовини еміграційної дійсности, зокрема нашого

внутрішнього порядку, ми маємо всі можливості здорового росту та націо-нальної стійкості на австралійському континенті. Ми є тими першими, що пи-шемо історичні рядки української емі-грації на п'ятому континенті. Від нас за-лежатиме яким змістом та обсягом перші сторінки будуть записані.

Це, що маємо, не вистачаюче на сьо-годнішній день. Закріпившись на місцях, мусимо частинку вкладати в ширшу форму і дію. Для цього не треба надзви-чайного зусилля, лише почуття певного правопорядку, відповідальности і доб-рої волі.

І тоді зустрінемо цей **кращий громад-ський день...**

РЕЗОЛЮЦІЇ XIV-х РІЧНИХ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ

ОБ'ЄДНАННЯ БУВШИХ ВОЯКІВ УКРАЇНЦІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

I.

1. Загальні збори Об'єднання Бувших Вояків у Великій Британії шлють палкий привіт героїчному Українському Народові в Україні й по всьому світі, та вітають наших братів і сестер, які в героїчній боротьбі з ворогом, що ведеться всіма засобами, високо тримають прапор боротьби, відстоюючи право українського народу жити самостійним і вільним життям на своїй одвічній землі.

2. Загальні збори ОбВУ висловлюють свою синівську відданість Ієрархам обох Українських Церков, і бажають їм кріпкого здоров'я й багато успіхів у їхній праці та служінню Богові й Батьківщині.

3. Загальні збори ОбВУ вітають українські наукові інституції, суспільно-громадські установи й товариства, молодечі організації, всі українські комбатантські організації, українських генералів, старшин, підстаршин і вояків, та всіх українців у вільному світі.

4. Загальні збори ОбВУ висловлюють щире вдячність Її Величності Королеві Єлисаветі II, британському урядові й британському громадянству за теплу гостинність, виявлену до українців, кол. вояків, які вже довгий час проживають на британських островах.

II.

1. 14-ті річні загальні збори ОбВУ стверджують, що дотеперішня діяльність Об'єднання Бувших Вояків Українців причинилася у великій мірі до збереження й плекання української військової традиції, а водночас закликають українське вояцтво у вільному світі плекати духову й фізичну готовість до дальшої боротьби за визволення України.

2. Загальні збори ОбВУ доручають Головній Управі вести далі працю в напрямку приєднання нових членів, реактивізації пасивних, організування нових клітин ОбВУ в терені й всестороннього поживлення організованої праці.

3. Загальні збори ОбВУ, виходячи з настанови, що з уваги на довголітній відхід від активної військової служби й високий розвиток модерної військової техніки й стратегії, членство ОбВУ повинно підвищувати своє військове знання, а тому поручають Головній Управі почати систематичний теоретичний військовий вишкіл, щоб члени ОбВУ були обзнайомлені з вимогами теперішнього військового діла.

4. Загальні збори ОбВУ стверджують, що конференції Управ Відділів ОбВУ є корисними й потрібними в організаційній діяльності ОбВУ, а тому рекомендують Головній Управі ОбВУ відбути такі конференції в часі її каденції.

5. Загальні збори ОбВУ вважаючи, що українська доростаюча молодь, себто юнаки мають у цій країні догідні можливості користати з військових шкіл і академій, закликають батьків, зокрема кол. вояків, щоб вони використували такі можливості висилки своїх юнаків до англійських військових шкіл, де б вони навчалися військового діла.

6. Загальні збори ОбВу поручають Головній Управі продовжувати даліше допомогу українським хворим та інвалідам поза межами Великої Британії і в Україні, так як це було роблено в минулих роках.

III.

1. Загальні збори ОбВУ приймаючи на увагу, що міжнародна політична ситуація залишається даліше напруженою, що великодержави продовжують даліше шалені перегони озброєнь, що комуністичний наступ на вільний світ не зменшується, а навпаки посилюється, що небезпека збройного удару між вільним і комуністичним світами не проминула, рекомендують нововибраній Головній Управі ОбВУ опрацювати й розробити докладний план дії ОбВУ й нашого вояцтва у випадку назрівання збройного конфлікту в світі.

2. Загальні збори ОбВУ, нав'язуючи до вищесказаної резолюційної точки, рекомендують Головній Управі ОбВУ започаткувати заходи для встановлення порозуміння між комбатантськими організаціями у Вел. Британії й на європейському континенті, що в свою чергу вможливило б спробу довести до порозуміння й співпраці всіх українських комбатантських організацій у вільному світі. Така співпраця й порозуміння могли б згодом довести до постановня Української Військової Ради, що була б найвищим координаційним військовим центром у вільному світі.

IV.

1. Загальні збори ОбВУ одноголосно схвалюють постанову центральних українських установ про врочисте відзначення цього року 20-річчя постановня Української Повстанської Армії, клонять свої голови в глибокій пошані впавшим воїнам і героїням УПА, які віддали своє життя за волю й долю українського народу, вітають щиросеречно всіх членів УПА, ОУН і революційного підпілля, які сьогодні живуть і борються та працюють для України, на Рідній Землі й поза її межами, й запевняють їх, що, ми, кол. вояки, кожнокчас гстові стати знову під прапор боротьби за визволення нашої дорогої Батьківщини, за її право бути самостійною, соборною і суверенною, модерною державою.

**ЧИТАЙТЕ ТА ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ «ВІСТІ»
ОРГАН ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ.**

Крайової управи братства кол. вояків І.У.Д. — УНА в Німеччині.

Німецька політика у дзеркалі пропагандивних летючок

В «Сурмачі» за жовтень-грудень 1961 року, автор допису під назвою «Дещо про війни» п. О. Р. слушно зауважує, що під час II-ої світової війни німецькі пропагандивні летючки були дуже нефактово редаговані. Пан О. Р. в цьому дописі не з'ясовує точніше, які саме летючки він має на думці, згадуючи, очевидно, про ті, які скидалися з німецьких літаків над ворожими країнами в часі наступу на них німецьких армій.

В першій половині останньої війни я працював у німецькій друкарні, де згадані летючки власне друкувалися й тому радо допоможу та доповню нотатку п. О. Р. додатковим фактажем, з метою кинути світло на один з важливих моментів німецького воєнного зусилля.

*
* *
*

У Берліні, на віддалі п'яти хвилин ходу від станції підземної залізниці «Ангальтер Багнгоф», знаходилося головне видавництво націонал-соціалістичної партії під назвою «Мюллер унд Зогн», де друкувалися такі відомі нацистські сфідіози як «Фелькішер Beobachter», «Дер Шварце Корпс», «Дер Штюрмер» тощо. Крім них у цьому видавництві було надруковано кілька сотень мільйонів летючок польською, французькою, норвезькою, данською, сербською, хорватською, грецькою, російською та українською мовами. Всі вони, з винятком летючок в російській та українській мовах, друкувалися на ротаційній машині ч. 5, що стояла під вікном канцелярії керівника друкарні п. Штрюмпфеля та була обслуговувана трьома українцями.

Для вияснення цього курйозу мені доведеться віддалитися на якийсь час від основної теми. «Мюллер унд Зогн» була однією з тих фірм, в яких, завдяки дванадцятигодинній нічній шихті, включно зі суботою й кожною другою неділею, можна було добре заробити. В ній вже віддавна працювало кілька

закарпатських січовиків, а пізніше тут були zatrudнені небіжчик пор. Кокодинський, пор. Степан Гумінілович, а та ще декілька українців. Відносини поміж українцями й німцями в цій фірмі були жахливі, бо німці ніяк не могли погодитися з «інвазією» фірми чужинцями. А коли одного дня наймолодший з нас, Бігус, несподівано перемиг у дружанні славного зі своєї сили й сприту Модеста, обидва непримирені табори проголосили знану в цей час «тотальну війну».

Хоча п. Штрюмпфель неодноразово апелював до робітничої солідарності й «камераденшафту», ані німці, ні українці не виявляли найменшого бажання до гармонійної співпраці. Не було іншої ради й з канцелярії прийшло розпорядження забрати zatrudнених біля ротаційних машин українців з-під німецького зверхництва та створити з них окрему ланку. А що нам бракувало при роботі практики, ми одержали машину під вікном керівника друкарні, який міг кожної хвилини особисто контролювати правильність ходу роботи. Мабуть з причин безпеки, та сама машина ч. 5 була призначена й для друкування летючок та іншої пропагандивної макулятури. Ці летючки ми друкували звичайно від 5-ої години по полудні і аж десь до 3-ої години по півночі, а військові автомашини відвозили їх поспішно на Темпельгофське летовище.

Не дивлячись на те, що п. Штрюмпфель про це ніколи офіційно не просив, було прийнято, що першу летючку, яка вийшла з друку, ми перекладали на німецьку мову й текст перекладу клали на його бюрко. Інколи ми потрапляли у великі труднощі з тими летючками, які друкувалися в недоступних нам мовах, але якось спромогалися їх поборювати.

Лише кинувши оком на свинцеву ротаційну плиту, ми одразу знали, на кого німці готуються напасти. Мене особисто

кожного разу вражала майже цілковита відсутність будь-якого втаємничення, чи пак якоїсь помітної поліційної контролі. Під час вечірньої перерви робітники йшли, хто куди, на вечерю, на пиво, на прохід і т. д. Коли б хтось із нас був агентом розвідки, він міг би дуже легко остерегти зацікавлену країну, що через певну кількість годин німці на неї нападуть. Мое дивування побільшував ще й той факт, що любий агент ворожої розвідки міг кожної хвилини дістати працю у фірмі «Мюллер унд Зоґн».

Зміст згаданих летючок також інформував нас у правдивій формі, який політичний порядок несуть німці даній країні. Роздумуючи над цим сьогодні, з перспективи більш як двадцяти років, я й досі не перестаю дивуватись із «непорочної порядності» політики Третього Райху по відношенні до народів, які силою конкретних плянів мали відіграти в політичному укладі «Нової Європи» третьорядну роллю. Та «непорочна порядність» полягала в тому, що, з винятком хорватів, німці в своїх військових летючках, ані в жодній іншій формі пропаганди, в заміну за військову підтримку нікому нічого не обіцяли. В порівнянні з большевицькою пропагандою, яка, помимо своєї званої забріханости, могла похвалитися поважними успіхами, або англійським спритом у використуванні для своїх військових цілей цілих народів, німецька пропагандивна машина відзначалася, як виглядало, калькульованою безініціативністю. Цю пропагандивну машину можна було б кваліфікувати одним реченням: самі провадимо війну, самі збиратимемо її плоди.

*
* *
*

Якого змісту були скидувані над польською територією німецькі летючки під час вересневої кампанії, я не знаю, тому що в цей час ще був на рідних землях. Одначе, констатуючи ненависть німців до поляків, припускаю, що згадані летючки мусіли бути повні жовчі й зневаги. Вони, мабуть, у великій мірі скріпили польський спротив та підпільну боротьбу поляків проти німецького окупанта.

Французам, бельгійцям і голляндцям німецькі летючки обіцяли «визволення з-під опанованого жидами народного фронту» та змиття з конта цих трьох народів «ганьби відповідальности» за приниження Райху Версальським договором...

До північних народів — данців і норвежців — німці зверталися з особливим «теплом» і «пошаною» в тоні, обіцяючи їхнім кораблям вільний доступ до берегів «німецького» моря (Балтику) та пропонуючи їм інтенсивну торгівлю рибою й деревом.

Напередодні балканської виправи в квітні 1941-го року ми друкували на ротаційній машині ч. 5 летючки грецькою, сербською і хорватською мовами, вже о п'ятій годині вечора знаючи, що другого дня на світанку Югославія й Греція впадуть жертвами німецької агресії. Після заспокоєння нашої цікавості «хто на черзі», ми ретельно взялися до перекладу. Найважче нам довелось з летючкою в грецькій мові, але вона, на щастя, не була довга. В ній німці остерігали греків, що їх мілітарна позиція у війні проти двох «найбільших потуг світу — Німеччини й Італії — є безнадійна. В ній говорилось також, що Гітлер являється найбільшим у світі милувачем культури й що він не радить грекам ставити німецьким арміям спротив, бо у висліді його всі численні залишки старовинної грецької культури можуть зазнати тотального знищення. Це було все.

Летючки сербською мовою мали ще коротший зміст. В них німці погрожували: «Серби! Не вбивайте німців! За кожного вбитого німця ми вбиватимемо десять сербів...» Там було ще кілька речень з подібними висловами, але їх я вже не пам'ятаю.

Зате хорватам призначалася ціла «газета». Німці закликали їх обернути зброю проти їхніх гнобителів. Їм аж до несмаку «каждено» було про стару культуру, про їхню лицарскість в рядах австро-угорської армії, про партнерство в політичному порядку «Нової Європи» тощо. Вже тоді хорватів офіційно запевнювано, що вони будуть трактовані інакше від всіх інших народів та що

їм ніхто не стоятиме на дорозі до державної незалежності на чолі з поглавником Анте Павелічем. Немов побоюючись, що їм не повірять, німці в довжелезному розділі переконували хорватів, як їм дуже залежить на торгівлі з незалежною Хорватією та на взаємній військовій співпраці. Як знаємо, в ході дальших подій, Хорватія під час війни дійсно дістала певний ступінь незалежності, якою аж ніяк не могла похвалитися перед війною.

* * *

Як я вже зазначував на початку своєї статті, німці цілковито не журилися поліційною контролею друку летючок, які в кожному новому випадку заповідали війну з незалежною досі державою. З цього факту виходило, що вони були абсолютно певні себе, бо навіть не завдавали собі труда поставити біля друкарні поліційну охорону. Не так воно було, коли почав готуватися удар на Советський Союз.

Вже від половини травня 1941 року всім українцям, які жили в Берліні, було відомо, що війна між Німеччиною і СССР — це справа тільки кількох тижнів часу. В другій половині зими 1940-1941 рр. господиня будинку, в якому я мешкав, проговорилася своїй сестрі, що її два сини виїхали з більшим вермахтівським відділом до Фінляндії, як «форкомандо» чотирьох німецьких дивізій, що мають також від'їхати туди негайно. Крім того, кожний з нас у так званому «Генеральному Губернаторстві» мав численних приятелів і колег, які невпинно пересилали інформації про величезні концентрації німецьких військ на кордонах СССР. А коли одного червеного дня й наші закарпатські січовики кудись таємно зникли, — «атмосфера українського Берліну» була пересичена багатообіцяючими сподіваннями.

І дійсно, десь в десятих числах червня, в друкарні «Мюллер унд Зогн» стиха заговорили, що одна з найновіших ротаційних машин, яка була вмонтована в окремій будівлі, дістала завдання друкувати щось надзвичайно таємне. Вже на наступний день ці поголоски були підтверджені, а після вибуху німецько-советської війни один з

робітників, який обслуговував нову машину, оповідав мені: »В неділю рано нашу обслугу повідомили, що вона друкуватиме суворо довірочні речі. Нам дали до підпису спеціальні форми, згідно з якими кожний з нас зобов'язався: 1) на протязі десяти днів спати й харчуватися поза домом, 2) під загрозою воєнного трибуналу зі заздалегідь відомою карою нікому ані словом не виявити характеру довірочної роботи й 3) на кожному кроці слідкувати, щоб навіть такий клаптик паперу, на якому помістилася б лише одна літера, не згубився. Вже від першого дня праці, — оповідав далі мій колега по фаху, — ми всі троє при машині мали до товариства трьох агентів Гестапо, які від нас не відходили ані на хвилину. Вони сиділи біля нас під час вечері, вони супроводжували нас до туалети, вони по черзі вартували в часі нашого сну в одному з будинків підприємства. Усі відпадки друкованого паперу ми палили в куті біля машини, відкриваючи для виходу диму хвилево вікна. Свинцеві ротаційні плити після їх зужиття ми кидали до печі на перетоплення, а гестапівець стояв біля неї доти, доки свинець не зтоплювався на рідину«.

Як ми й сподівалися, на тій машині друкувалися летючки в російській та українській мовах, при чому друкувалися величезним накладом. Російських мені так і не довелося побачити, тому що через кілька днів після вибуху війни я залишив Берлін, та вони мене, правду кажучи, мало й цікавили, а ще після того, як я побачив летючки в українській мові.

Українські летючки, зрештою як і всі інші, які я друкував, були точною відбиткою німецького політичного незацікавлення нашою проблемою. Вони були досить великого розміру. Здається на другій сторінці знаходилася велика кольорова карикатура. Вона зображувала жида з грубо переборщеним носом та пейсами, який підпалював лан стиглої пшениці, а український селянин у білих льняних штанах і такій же сорочці, з червоною стьожкою замість горішнього гудзика, з розмахом пхав у жидівську спину двошпиль вилу. Ще й досі не можу забути виразу обличчя того селянина з вилами в руках, вірніше виявленого на

ньому задоволення, що ввіймав на гарячому такого »злочинця«.

Сьогодні вже не пам'ятаю докладно, про що писалося в друкованих українською мовою летючках. Пригадую, одначе, що про українську політичну проблематику в них не було ані слова. Ввесь акцент клався на те, щоб українські селяни всіми засобами зберегли збіжжя на пні, не дозволивши нікому його знищити. »Німці«, мовляв, »мають харчів подостатком. Коли дозволите жидам спалити ваші жнива, самі голодуватимете«.

З пізнішими німецькими летючками я не зустрічався й не знаю їхнього змісту, а ті, які бачив, не відзначилися ані

мудрістю, ані особливою брехнею, тобто були звичайною витратою часу й дорогого в тих роках паперу. Кажучи іншими словами, всі ті летючки являлися невибагливим дзеркалом німецької політичної інтуїції, якою Третій Райх намагався заступити повну відсутність справжньої політики.

Воно може й щастя, що в часі минулої війни німці були власне такими. Коли б лише, поруч зі своєю брутальністю, вони проявили більшу звинність, багато мільйонів людей тодішньої Європи взяли б участь у чинах, за довершення яких впав би страшний сором на довгі покоління. Дурнота загиблого нацизму — це, здається, одинока »вартість«, якою він міг похвалитися.

ФУНДАТОРИ ПРОПАМ'ЯТНОЇ ТАБЛИЦІ В БРАДФОРДІ

(Згідно з рішенням Ширших Сходин Відділу ОбВУ в Брадфорді фундаторами Пропам'ятної Таблиці являються ті особи, які вплатили на покриття коштів таблиці від 7/- до гори, всі ті які вплатили понище 7/- являються як жертводавці).

Від 7/ ш. до 5 фунтів:

ЛИСТА Ч. 2. (в шілінгах).

Кіцул Анна 12/-, Сливка М. 10/-, Здолини О. 10/-, Банак М. 10/-, Андрійчук М. 10/-, Здолини І. 10/-, Смерека І. 10/-, Парашчин О. 10/-, Шмінгліг 10/-, Головка натал. 10/-, Данилко М. 10/-, Коваль Д. 10/-, Безкоровайний С. 8/-, Кріль І. 7/6, Колодка П. 7/6, Демко М. 7/-, Садовський Р. 7/-, Лихолат І. 7/-, Козак М. 7/-, Медведюк О. 8/-.

ЛИСТА Ч. 3.

Головка І. 20/-, Гарагай А. 10/-, Кудла М. 10/-, Кузмінський В. 10/-, М. К. 10/-, Вихруш Т. 10/-, Салан І. 7/-, Салан М. 7/-, Ришитівський М. 7/-.

ЛИСТА Ч. 4.

Попович М. 10/-, Білуцак І. 10/-, Глива Д. 7/6, Озор О. 7/6.

ЛИСТА Ч. 7.

Рій М. 20/-, Іванюк Г. 10/-, Куліш П. 20/-, Пятківський О. 10/-, Борин В. 10/-, Несторенко М. 10/-, Оглобляк Ю. 10/-, Кірничний Г. 10/-, Степований С.

ЛИСТА Ч. 9

Цилявський П. 100/-, Свинар Н. 20/-, Феденишин П. 20/-, Якуб'як М. 20/-, Федішин М. 20/-, Черевка І. 20/-, Бачинський М. 20/-, Дубовець І. 10/-, Чапля І. 10/-, Федорович О. 10/-, Ластовецький Я. 10/-, Тепичко Є. 10/-, Віховський Т. 10/-, Гусак М. 10/-, Людкевич І. 10/-, Підкович П. 10/-, Наконечний М. 10/-, Сисак Т. 10/-, Голиш З. 7/-, Федоришин М. 7/-.

ЛИСТА Ч. 10.

Шабат І. 30/-, Олеськів М. 20/-, Сязків В. 20/-, Дуб Д. 20/-, Ковалькевич П. 20/-, Жиндар В. 10/-, Пилип'як І. 10/-, Колодій М. 10/-, Гасьошин В. 10/-, Карнаус М. 10/-, Ковальчук Т. 10/-, Туліка М. 10/-, Сапіжак В. 10/-, Маско Д. 10/-, Бронірський В. 10/-, Олексюк В. 8/-, Буряк Д. 7/-, Василяцук Д. 7/-, Курдила Т. 7/-, Верхола І. 15/-, Татарин П. 10/-, Лайщук І. 10/-, Рудик Д. 7/6.

ЛИСТА Ч. 11.

Грищук Олена 7/-, Яроцький М. 10/-, Попадинець В. 10/-, Олеськів М. 10/-.

ЛИСТА Ч. 13.

Фучко П. 20/-, Шевчук І. 10/-, Солодуха С. 10/-, Николайчук М. 10/-, Наливайко М. 10/-, Вахнюк О. 10/-, Бережанський М. 10/-, Андріїв Б. 10/-, Мулька Н. 10/-, Марків В. 10/-, Горохівський О. 7/-, Кропивницький М. 7/-, Семенюк С. 7/-, Шутка М. 7/-, Мулярський А. 7/-, Середич 7/-, Машталіп П. 7/-.

ЛИСТА Ч. 14.

Ревіляк М. 20/-, Машталір Г. 10/-, Яртим І. 10/-, Курилів П. 10/-, Ковальчук О. 10/-, Безик Є. 10/-, Шкварчук М. 10/-, Петриків В. 10/-, Гложак І. 10/-, Воробель М. 15/-, Ванчик С. 10/-, Іваш В. 10/-, Сидор М. 10/-, Жук М. 7/6, Шевчук М. 7/6, Бакай І. 7/6, Дністрон М. 7/-, Бубринєць О. 7/-, Чернець М. 7/6.

ЛИСТА Ч. 15.

ДУДАР В. 60/-, Коваль М. 15/-, Пиляк М. 10/-, Бойчук В. 10/-, Лоїш М. 10/-, Косіковський В. 10/-, Мандзій М. 10/-, Стисло М. 10/-, Лавринович В. 10/-, Бокало М. 7/-.

ЛИСТА Ч. 16.

Лучин В. 20/-, Колодій Є. 12/6, Раїнчук І. 10/-, Голинський В. 10/-, Саврук А. 10/-, Савицький К. 10/-, Черіль А. 10/-, Охрім В. 10/-, Олексюк П. 10/-, Рудий М. 10/-, Звірик В. 10/-, Ревіляк І. 20/-, Патроник С. 10/-, Іванів Ю. 10/-, Мельничук Г. 10/-, Пелехатий С. 10/-, Рибак М. 10/-, Митульський Ю. 10/-.

ЛИСТА Ч. 17.

Демчук В. 40/-, Лапчак Г. 10/-, Фатерига Я. 10/-, Дубіцак Д. 7/-.

ЛИСТА Ч. 18.

Костерева А. 10/-, Стецюк І. 20/-, Патала О. 10/-, Солтис І. 10/-, Вітушин О. 10/-, Рушак 10/-, Богдан Д. 10/-, Гавришків 10/-, Бенкало 10/-, Скрипочка Ф. 10/-, Сервас 10/-, Бринич 10/-, Торський Ю. 10/-, Левицький І. 10/-, Фур С. 7/-.

ЛИСТА Ч. 19.

Яцик І. 20/-, Панчак П. 10/-, Пундор Ф. 10/-, Марисяк Д. 10/-, Романко І. 10/-, Матвійців І. 10/-, Янцюк В. 10/-, Такайло П. 10/-, Вуїк П. 7/6, Скворонський І. 7/-, Бас Г. 7/-, Піхович В. 7/-, Кринциль І. 7/-, Фарина Ф. 7/-, Когут О. 7/-, Штокало В. 7/-, Словацький Б. 7/-, Сливка І. 7/-, Демянчук І. 7/-, Цуприк М. 7/-.

ЛИСТА Ч. 20.

Гринішак М. 20/-, Кобрило В. 10/-, Лениук І. 10/-, Перчак Анна 10/-, Шпит Й. 10/-, Чирбас М. 10/-, Стисло М. 10/-, Борин В. 10/-, Петрушак Д. 10/-, СоФіянич П. 10/-, Пшеничняк Г. 10/-, Михаличко А. 10/-, Лесенчук М. 7/6, Проць С. 7/6, Кобиляк М. 7/-, Рокуш М. 7/-, Лісовий В. 7/-.

ЛИСТА Ч. 22.

Мельник Д. 20/-, Хомишак С. 20/-, Кашевка Б. 20/-, Маласьняк 10/-, Парфаноук Д. 7/-.

ЛИСТА Ч. 23.

Добош М. 20/-, Повх М. 20/-, Сінкевич Р. 20/-, Кислюк Ф. 10/-, Пазиняк П. 10/-, Стадник В. 10/-, Карабінович П. 10/-, Бадло С. 10/-, Березинський А. 10/-, Кривич І. 10/-, Литвин П. 10/-, Озеревич І. 10/-, Леник І. 10/-.

ЛИСТА Ч. 24.

Ярмола Р. 10/-, Ярмола М. 10/-, Зденяк Д. 10/-, Деремєнда Я. 10/-, Гес А. 10/-, Дроздовський В. 9/-.

ЛИСТА Ч. 25.

Мельничайко Г. 20/-, Левицький І. 20/-, Крук В. 20/-, Тхорик І. 10/-, Василік П. 10/-, Воднар П. 10/-, Кулик В. 10/-, Гірняк М. 10/-, Матківський А. 10/-, Піхлік В. 10/-, Данкович С. 10/-, Головач Г. 10/-, Зарицький Л. 10/-, Футрак М. 10/-, Везтільний Р. 7/6, Зарицький О. 7/-, Дрозда Я. 7/-, Кльоба О. 7/-, Копеців І. 7/-, Кореновський І. 7/-, Журовська С. 7/-.

ЛИСТА Ч. 26.

Галай Мих. 20/-, Писарчук Р. 20/-, Рочкевич М. 10/-, Ферштейн В. 10/-, Борденюк Ф. 10/-, Мушанський І. 10/-, Ксьондзик І. 10/-, Гладкий О. 10/-, Кривишняк М. 10/-, Хижак Г. 10/-, Чудакевич Є. 8/-, Кузьо М. 7/-, Кобилюх В. 7/-.

ЛИСТА Ч. 28.

Галай М. 20/-, Єйна Д. 20/-, Пирепічка М. 20/-, Петриків Д. 20/-, Івахів М. 15/-, Луців М. 10/-, Маленовський І. 10/-, Андрусак І. 10/-, Сідельник І. 10/-, Макаруха В. 10/-, Логін І. 10/-, Лазарук В. 10/-.

ЛИСТА Ч. 29.

Аннюк М. 20/-, Мельник Р. 15/-, Савицький К. 10/-, Харук М. 10/-, Сулима М. 10/-, Семчишин В. 7/-.

ЛИСТА Ч. 30.

Український Клуб «Дніпро» 40/-, Український Клуб «Лиман» 100/-.
Бунак Б. 20/-, Гаєвий М. 10/-.

ЛИСТА Ч. 31.

Веремієнко М. 20/-, Притуляк І. 20/-, Ждан І. 20/-, Галас М. 20/-, Коновалик Т. 10/-, Васильків Я. 10/-, Мандзій І. 10/-, Яворський Д. 10/-, Стасюк М. 10/-, Панас М. 10/-, Чайківський Л. 10/-, Радьо М. 10/-, Шило О. 10/-.

(Продовження у наступному числі).

Вилітає
і жалить
коли
і кого хоче

Рік 4.

ТРАВЕНЬ-ЛИПЕНЬ 1962.

Ч. 6 (8)

ДОВГА ТА ВАЖКА ПРАЦЯ?...

ЩО ПИСАЛА «ОСА» 16 РОКІВ ТОМУ

З ОГЛОШЕНЬ:

Подаю до загального відома, що з днем 17.6.46 я змінив (для добра служби) своє прізвище з СОКИРА на отаман ШРУБА.

Вартова Сотня шукає зайняття. Вміє прати, варити, може колисати діти. Продає також акумулятори. Ласкаві зголошення приймає таборовий арешт.

Англійська команда віддала до нашої розспрядимости кілька місць в знаній оселі в Концентрако. Хто з П. Т. старшин мав би охоту перебути 28 днів у цім курорті, хай негайно перенесеться до Варстатової Сотні.

КОМАНДА ВАРС. СОТНІ

»Оса« ч. 13. (25) 23. 6. 1946.

НОВИНКИ:

У зв'язку з новими кухонними зарядженнями бунч. Ясінського, обидва п. адютанти, хор. Максимук і Барабаш внесли прохання, звільнити їх від стругання картоплі з браку часу й вміння.

З Гарматнього Полку повідомляють, що п. хор. К. Гузик обняв батуту над вокальною капелею... гикавих при Таборовому Театрі.

В коротці вийде з друку наукова розвідка хор. Кузика п. н. »Як утікати з табору«.

»Оса« ч. 14. (26) 7. 7. 46.

* * *

— Гей! Стрелець Мотика! Ви чому не салютуете?!

— Голошу слухняно, що не можу водночас робити потрібну роботу: тримати руку в кишені, курити й салютувати.

* * *

Десятник: — Хто з вас музикальний?

Стрелець: — Нас трьох!

Десятник: — То занесіть до пані сотникової фортеп'яні!

Поліцай: — Чому ви ходите все за мною?

Він: — Щоби бути під вашою охороною, бо моя дружина є на моїх слідах...

ЯК ЗАСУРМЛЯТ СУРМИ...

Ми всі готові до війська!

ЗУБ ЧАСУ

Коли чоловік зі своєю дружиною переходить вулицю, якою переїжджає авто, то чоловік говорить до дружини:

В першому році після одруження: Почекай кстику, поки авто проїде.

В другому році: Почекай, авто їде.

В п'ятому році: Почекай, не бачиш, що авто їде?

В десятому році Чи ти сліпа? Не бачиш, що їде авто?

В п'ятнадцятому році: Не говорить нічого, дружина попадає під авто, а чоловік їде далі.

*

ВІДМОЛОДЖУЄТЬСЯ

Старша, але ще доволі молодо виглядаюча жінка, підстригши собі у фриз'єра волосся, глянула в дзеркало й каже:

— Ну, тепер уже ніхто не скаже, що я старша жінка.

— Певно, що ні, — каже фриз'єр, — кожний скаже на вас, що ви вже старший мужчина...

МІРКУВАННЯ СЕЛЕПКА

З тещею треба жити в згоді, бо вона навіть в пеклі може допомогти.

Приятеля пізнати в біді — очевидно в його власній.

Єдина партія проти якої ніхто не має застережень — це партія шахів.

Як почуємо, що рак свиснув, це знак, що всі українські політичні партії погодилися.

Колись осли двигали на хребті народ, а сьогодні народ двигав на хребті ослів.

Як хтось вже знає, що нічого не знає, то вже багато знає.

*

*

*

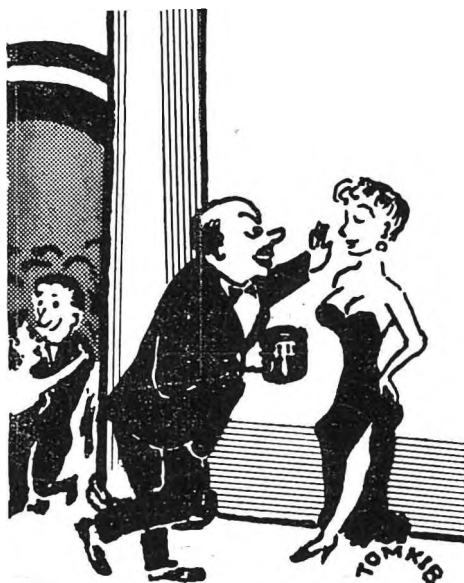
ДОБРІ ХЛОПЦІ

Мати повчає свою доню:

— Дитинко, коли б тебе заманювали злі хлопці, то не йди з ними.

— Добре мамо, але що мені робити, як це будуть добрі хлопці?

НА КОМБАТАНТСЬКИХ ВЕЧЕРНИЦЯХ

Можна гарно провести час на милій розмові

ДОБРА ЗАПОРУКА

- Коханий, я хочу ділити з тобою всю журбу, всі клопоти...
- Це гарно, найдорожча, але я не маю ніяких клопотів.
- Тепер ні, але як одружимося...

*

РІЗНИЦЯ

- Яка різниця між Україною а Москвою?
- Така, що «Україна» є лише в Москві, а Москва є — в цілій Україні!

*

ДОГАДЛИВІ

- Вулицею Києва йде підхмелений громадянин й стиха час-до-часу викрикує: «Кровопивець! Кат!... За деякий час його зупиняють два мільйонери, які слідкували за ним.
- Громадянине, ви заарештовані, Слідуйте за нами!
 - Але ж дозвольте... Защо ж?
 - Ще й питаєте? За образу товариша Хрущова!
 - Громадяни, я й словечком навіть не згадував його... просить ся чоловік.
 - Е, голубчику, нас не підведеш! Ми знаємо, кого ти згадував...!

КОТЛЕТ А ЛЯ ХРУЩОВ

У Варшаві, зайшли ввечері до доволі порядного рестрану два добродії і сіли собі в кутку, при столику. Заля була вже напів спустіла й коли приблизився кельнер, «варшав'як» півголосом сказав:

— Кельнер, два котлети а ля Хрущов!

Кельнер глянув на гостей, потім обвів поглядом поблизьки столики й переконавшись, що при них нікого немає, відповів:

— Не маємо котлетів а ля Хрущов, бо ця свиня ще живе!

*

МОСКАЛІ — ДОБРІ ЛЮДИ

У Варшаві, на вулиці, зустрічаються два приятелі: один звичайний чоловік, другий партійний.

— Ти чув новину? — каже безпартійний.
— Совети прислали до Польщі три мільйони черевиків...

— А я тобі не казав, москалі — добрі люди! — гукнув урадуваний партієць.

— Стривай, дай мені докінчити, — говорить далі безпартійний: — привезли три мільйони черевиків до направи.

Народ: — Хочемо їсти!...

Хрущов: — Трохи терпеливості товарищі! Скоро ми переженемо Захід, а тоді громадяни «советського союзу» одержать яйце на снідання, а зараз...

ДОБРА ПОРАДА

— Не знаю, як порадити собі зі жінкою, що денно товче тарілки на мойй голові.

— Купи залізни!

В СУДІ

— Як ви могли рідному братові вибити три зуби.

— Е, пане суддя! Як чоловік хоче то все потрапить.

АФОРИЗМИ

Українці дуже щирый народ: ніколи один про одного не говорить добре.

Гроші дають те все, що люди, які їх не мають, називають щастям.

З'еднуй собі приятелів, ще заки їх потребуеш.

Відвага — це штука боятися так, щоб цього ніхто не замітив.

Купіть собі довідник, а він заведе вас під дурного хату.

Песиміст це чоловік, якому оптиміст винен гроші.

Хочете знайти собі ворогів — купіть дім у гарній дільниці міста.

ПОРАДНИК «ПАТРІОТАМ»

Серпень: Продовжуйте вашу відпустку, бо ж у вересні жде вас знову важка суспільно-громадська праця. В кінці місяця можете поволі призадумуватися над вашими дальшими обов'язками, але не конечно. Ліпше піти в пивну або купатися в морі. Не забувайте з обов'язку політичного емігранта читати українську пресу, але не платіть за неї.

Вересень: Ви вже вернули з відпустки, й треба братися до праці. Зближається час різних зборів і перевиборів. Уважайте, щоб вас часом не обрали до якоїсь управи чи комітету. Ще цього вам треба. Й так ви втомлені сповняючи ваші всякі обов'язки. Евентуально можете бути в опозиції. Опозиція потрібна. Бути в ній дуже корисно. Не треба самому нічого робити, а можна всіх критикувати. Дітей не вписуйте до Школи Українознавства. Що вони там навчаться?! Якщо звернуться до вас за пожертвою на суспільні цілі — рішуче відмовте. Адже ж у вас немає грошей. Були на відпустці. А втім, ви ж безпартійна людина...

Жовтень: Вам кажуть щось робити. Треба створити протиопозицію в опозиції. Можете її очолити. При цьому навіть можна скористати, бо будуть вам

присилати безплатно часопис. Не давайте собою вимитати всяких кутів. Мусите бути репрезентантом. При цьому де треба, не забудьте впустити сльозу за »терплячу неньку Україну« й задекларувати себе великим патріотом. Що вам шкодить?!

Листопад: Не забудьте розкритикувати листопадову академію у вашій місцевості. Це зробить вас авторитетною особою в очах громадянства, як ви з міною знавця придеретесь до виступів хору, декламаторів чи прелегента. Дружині накажіть суворо, щоб не ангажувалася в працю ОУЖ. Хай сидить вдома. Відновіть передплату на »Дзенник Польскі«. Як політичний емігрант ви повинні знати, що »сусіди« пишуть.

Грудень: Виступіть гостро проти Управи Відділу ОбВУ, бо вона хоче більше активізувати комбатантів. Поведіть проти цього акцію. Кому й нащо потрібна праця комбатантів. Латинські свята треба гідно й культурно відсвяткувати. В наше Різдво ідіть до праці. Не може ж людина святкувати двоє свят. Щоб вас не напастували колядники пустіть чутку, що на наше Різдво виїжджаєте до знайомих.

Урядовець СУБ-у нарікає, що бензина дорожче.

— Чому? Маєте вже своє авто?

— Ні, але маю запальничку!

*

Старший добродій шпоргає в дірці від дверей і не може відчинити.

Поліцей бачить і приступає ближче:

— Добродію! Ви до рана не відчиняєте. Це ж цигаро, а не ключ!

— То я напевно ключ скурих!

*

— Іване, а тобі від чого так губи спухли? Може від зубів?

— Де там! То від руки!

Любитель книжки читає поцілих ночах і не звертає уваги на свою дружину.

— Коли б я була книжкою, тоді ти напевно любив би мене більше?

— Очевидно! Особливо коли б ти була календарем.

— А то чому? кожного року все свіжий.

*

Дружина: — Встань голубчику та поколиши дитину. Чуєш, як кричить. Воно ж наше спільне, і твоє і моє.

Чоловік: — Колиши любонько свою половину, а моя нехай покричить.

Запрошуємо до співпраці всіх давніх Осенят, а також усіх людей доброї волі й гострого пера, гумористів, карикатуристів і всю веселу, Осівську братію, яка любить жалити й кусати кого й коли хоче.

З привітом

ОСА

Кооперативна Спілка »НОВА ФОРТУНА«

ІВАН ДИНЬКА ГОВОРИТЬ

*»Гірко жити на тім світі,
Сусідо Іване,
Заки в світі покращає
Хто зна — чи нас стане?«*

*Так жалівся до Диньки
Сусід Мотовило,
Що на нього цього року
Все лихо звалилось.*

*А наш Динька зхмарив брови:
— Сусідо Микито,
От сідайте та й будемо
Про це говорити.*

*Воно правда, що податки
Тиснуть нас як змора.
А у вас подвійне лихо,
Бо в вас жінка хвора.*

*Але я вам дам пораду,
Кажу вам — як злото,
Вам солодко буде завжди
Без труду і поту.*

*От підіть ви до крамниці
І замість махорки
Купіть собі за ті гроші
З »Фортуни Нової« цукорків.*

(»Жіноча Доля« ч. 7, з 1. 4. 1935 р.)

Вступайте в її члени !

Ціна 2/-